

AZERBAYCAN DEVLET İKTİSAT UNİVERSİTESİ

TÜRK DÜNYASI İŞLETME FAKÜLTESİ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER BÖLÜMÜ

Lisans Bitirme Tezi

**AZERBAYCAN-ALMANYA İLİŞKİLERİ: AZERBAYCAN
MEDYASINA YANSIMASI (1991-1994)**

Hazırlayan

Könül QASIMOVA

1317.02046

BAKÜ-2017

AZERBAYCAN DEVLET İKTİSAT UNİVERSİTESİ

TÜRK DÜNYASI İŞLETME FAKÜLTESİ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER BÖLÜMÜ

Lisans Bitirme Tezi

**AZERBAYCAN-ALMANYA İLİŞKİLERİ:AZERBAYCAN
MEDYASINA YANSIMASI(1991-1994)**

Hazırlayan

Könül QASIMOVA

1317.02046

Tez Danışmanı

Araz ASLANLI

BAKÜ-2017

ÖZET

Sovyetler ittifakının dağılmasıyla bağımsızlığını yeni ilan etmiş Azerbaycan Cumhuriyeti dünyanın öncül ülkeleri ile karşılıklı yararlı olabilecek siyasi işbirlikleri yaratmaya çalışmıştır. Bu ülkelerden birisi de Batı Avrupanın aynı zamanda dünyanın iktisadi ve siyasi anlamda gelişmiş devleti olan Almanya Federal Cumhuriyetidir.

Azerbaycanla Almanya arasındaki mevcut siyasi, iktisadi aynı zamanda diplomatik ilişkilere bakıldığında iki ülke arasındaki ilişkilerin güçlü kökenlere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu ilişkilerin tarihi kökenleri 15. Yüzyılda Akkoyunlu Devleti ile Almanya(o dönemin `` Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu``) arasında diplomatik ilişkilerin kurulmasına ve 16. Yüzyılda Azerbaycan Safevi Devleti ile Habsburglar arasında siyasi ve ekonomik ilişkilerin genişlemesine dayanmaktadır. Sonrakı dönemde iki ülke arasındaki ilişkiler kesilmemiş özellikle 19. Yüzyılda mevcut bağlar daha da güçlenmiştir. Şöyle ki Azerbaycanla Almanyanın tarihi ilişkilerinde 19. Yüzyılın başlarında Azerbaycan topraklarında yaşayan Alman kalonilerinin önemi çok büyük olmuştur. Azerbaycan Halk Cumhuriyeti döneminde iki ülke arasında diplomatik siyasi ve iktisadi ilişkiler mevcut olmuştur. Fakat Azerbaycan Sovyet Rusyasının işgaliyle Almanyanın Azerbaycanda faaliyet gösteren diplomatik konsolosluğu iptal edilmiş bu sürecin devamında ise 1930-1940lı yıllarda SSCB`de yaşayan alman ulusuna karşı siyasi terör ve takipler gerçekleştirilmiştir.

Azerbaycan bağımsızlığını kazanmasıyla diğer Avrupa devletleri ile olduğu gibi Almanya ile de kapsamlı ilişkiler kurmaya çalışmıştır. 20 Şubat 1992 tarihinde Azerbaycanla Almanya arasında diplomatik ilişkilerin kurulmasına dair Azerbaycan Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığının Almanya Federal Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığına gönderdiği notada şunlar belirtilmektedir ``Azerbaycan hükümeti diplomatik ilişkilerin yaranmasının iki ülke arasındaki karşılıklı faydalı işbirliğinin gelişmesine ve güçlenmesine zemin yaratacağına inanmaktadır`` Azerbaycan kendi devlet bağımsızlığını ilk tanıyan Batı Avrupa ülkelerinden biri olan Almanya ile her türlü işbirliğine hazır olduğunu belirtmiştir.

Anahtar kelimeler: Azerbaycan-Almanya ilişkileri, dostluk, işbirliği

İÇİNDEKİLER

ÖZET	3
KISALTMALAR	7
GİRİŞ	8

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK AZERBAIJAN-ALMANYA İLİŞKİLERİ

1.1 Azerbaycan- Almanya ilişkileri AHC dönemi	11
1.2 Azerbaycan-Almanya ilişkileri Haydar Aliyev döneminde	13
1.3 Azerbaycan-Almanya ilişkileri İlham Aliyev döneminde	18

İKİNCİ BÖLÜM

AZERBAIJAN MEDYASINDA ALMANYA İMAJİ 1991

2.1 1991-1994 yılları arasında Azerbaycan Medyasında Ekonomi Haberleri	24
2.2 1991-1994 Yılları Arasında Azerbaycan Medyasında Siyasi Haberler	34
2.3 1991-1994 yılları arasında Azerbaycan medyasında sosyo-kültürel haberler	46
2.4 1991-1994 yıllarında Azerbaycan medyasında askeri haberler	56

SONUÇ.....	63
HABER TARAMA SONUÇLARI	65
KAYNAKÇA	67

KISALTMALAR

AHC:	Azerbaycan Halk Cephesi
SSCB:	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
a.g.t:	Adı Geçen Tez
b.:	Baskı
ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
ADC:	Almanya Demokratik Cumhuriyeti
BDT:	Bağımsız Devletler Topluluğu
AGİT:	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
S:	Sayı
vb:	ve benzeri
BM:	Birleşmiş Milletler
NATO:	Kuzey Atlantik Paktı
AB:	Avrupa Birliği

GİRİŞ

20. yüzyılın sonlarında dünyanın siyasi haritasında ve jeopolitik durumunda ciddi değişiklikler gerçekleşmiştir. Soğuk Savaşın bitmesi, SSCB'nin çökmesi ve sosyalist sistemin dağılması hem sosyalist bloğu hem de diğer cephelerdeki ülkelerin dış politikasını ve uluslararası ilişkilerini büyük ölçüde etkilemiştir. Bu gelişmeler sürecinde 18 Ekim 1991 senesinde bağımsızlığını kazanmış Azerbaycanda devletleşme ve diplomasi tarihinin yeni süreci başlamıştır.

Avrupa devletleri kapsamında Azerbaycanı bağımsız bir ülke olarak tanıyan ilk ülkelerden biri- Almanya Federal Cumhuriyetidir. Soğuk Savaşın bitmesiyle birleşen Almanya 12 Ocak 1992 senesinde Azerbaycanın özgürlüğünü tanımıştır. İlerleyen süreçte Azerbaycan Dışişleri Bakanlığı 20 Şubat tarihinde bir nota göndermiştir.(154 numaralı) Bu nota iki devlet arasında diplomatik ilişkilerin kurulması için hukuki bir zemin oluşturmuştur. 154 numaralı bu notaya Almanya Federal Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığınca gönderilen olumlu cevapla bu metin bir nevi anlaşma niteliğini kazanmıştır.¹

Almanya ile çoktarafli ilişkiler kurulması ve Almanyanın Kafkasya bölgesinde stratejik ortağa dönüşmesi Azerbaycan için büyük bir öneme sahiptir. Bir diğer taraftan Azerbaycanın milli güvenliğini tehdit eden esas faktör olan Ermenistanın tecavüzü ve Dağlık Karabağ sorunu açısından ülkenin uluslararası arenada büyük ve güçlü devletlerin yardım ve desteğine ihtiyacı vardır. 9 Mayıs 1994 tarihinde Azerbaycanın o dönemki

¹ HASANOV Ali, Azərbaycan'ın Jeosiyaset'i, Zardabi LTD "MMC", Bakü, 2015

Cumhurbaşkanı Haydar Aliyevin de belirttiği üzere, “Azerbaycanın kendi haklarını arayış sürecinde Almanya gibi güçlü bir devlete ihtiyacı vardır.”

Nihayet SSCB`nin dağılmasıyla yalnızca siyasal anlamda değil aynı zamanda sosyal ve iktisadi anlamda da problemlerle yüzleşmiş olan Azerbaycanın ekonomisini canlandırması için yabancı sermayeye ve de Almanya Federal Cumhuriyetinin sahip olduğu uluslararası rekabet kabiliyetli pazarlardan, güçlü eğitim sisteminden , tatkikat, gelişme vb alanlardaki başarılarından , iktisadi imkan ve yatırımlarından yararlanmaya ihtiyacı vardı.²

Almanya ile kültürel ilişkilerin kurulması da Azerbaycanın dış politikasının önemli istikametlerinden biri olmuştur. Avrupa kıtasında Azerbaycan türklerinin en yoğun yaşadığı ülke olması ve de burada faaliyet gösteren Azerbaycan diasporası 2ülkenin kültürel düzeydeki ilişkilerinin genişlemesi açısından önemli faktörlerdir.

Azerbaycan ile Almanya arasındaki ilişkiler, 2. Dünya Savaşından sonra dünyaya entegre olmak için büyük bir çaba göstermiş olan Almanyanın bu konudaki tecrübesinden faydalanmak bakımından da önemlidir. Aynı zamanda Almanya Federal Cumhuriyeti demokratik reformaların başarıyla hayata geçirilmesi ve iki farklı siyasi, sosyo-ekonomik sistemin değişmesi tecrübesine de sahiptir.

² Azərbycan Respublikasının Almaniya Federativ Respublikasındaki səfirliyi
www.azembassy.de/index.php/asebaidshanissche-diaspora

Bu çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Azerbaycan ve Almanya arasında bağımsızlıktan sonraki dönemde izlenen dış politika ve iki ülke arasında kurulan ilişkiler ele alınmıştır.

İkinci bölümde ise çalışmanın uygulamalı bölümü, Azerbaycan medyasında iki ülke arasındaki ilişkilerle bağlantılı haberler incelenmiştir.

Çalışmada, Azerbaycan, Kommunist(1991 Ağustos ayı itibariyle ismi ``Halk`` olarak değiştirilmiştir) İstiklal gazetelerinin 1991-1994 seneleri arasında yayımlanan haberleri kaynak olarak kullanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK AZERBAIJAN-ALMANYA İLİŞKİLERİ

1.1 AZERBAIJAN- ALMANYA İLİŞKİLERİ AHC DÖNEMİ

Mart 1992 tarihinde Almanya parlamentosu üyeleri Hans Fogel, Gernot Erler, ``Zeit`` gazetesinin Moskovadaki muhbiri Kristian Şmidt-Hoyer, ``Güney Alman gazetesi``nin (``Süddeutschen Zeitung``) başkanı Herbert Riel-Hayse Baküye resmi ziyaret gerçekleştirmişlerdir. Bu dönemde derin ekonomik ve siyasal buhran içinde olan Azerbaycan sanki dış dünyadan da diskrimine olmuşdu. Alman millet vekillerinin ülkeye ziyareti Azerbaycan-Almanya ilişkilerini genişletmek ve ermeni tecavüzü ile ilgili gerçekleri dünyaya iletmek açısından önemli ola bilirdi fakat Baküden önce Yerevana sefer gerçekleştiren ve ermenilerin antiazerbaycan propagandasının etkisi altına düşen alman milletvekilleri Azerbaycan hakkında olumsuz fikirlerle kendi ülkelerine geri dönmüşler.³

Sonrakı aşamada iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin konsolosluklar düzeyinde kurulması önemli bir hale gelmiş, bunu temin etmek amacıyla 29 Mayıs 1992 tarihinde ``Azerbaycan Cumhuriyetinin Almanya Federal Cumhuriyetinde konsolosluğunun açılması hakkında ``Azerbaycan Cumhurbaşkanı Fermanı imzalanmıştır. 2 Eylül 1992 senesinde Almanyada Azerbaycan konsolosluğu, 22 Eylül tarihinde ise Azerbaycanda Almanya konsolosluğu açılmıştır. Konsoloslukların faaliyete

³Azərbaycan Respublikasının Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi www.diaspora.gov.az

başlaması ikitaraflı karşılıklı ilişkilerde görülen durgunluğu ortadan kaldıramamıştır.⁴

Aynı dönemde Almanyada yaşayan soydaşlarımız inisiyatif göstererek Azerbaycan-Almanya ilişkilerinin genişlemesine kendi katkıları yapmışlardır. Örnek olarak, Almanya Cumhuriyetinin Düsseldorf şehrinde faaliyet gösteren Almanya-Azerbaycan Cemiyetinin başkanı , profesör Harmen van Lissen ve Ağabey Azerbaycani Ekim 1992 tarihinde Baküye ziyaret gerçekleştirmiş ve Azerbaycan Cumhurbaşkanı Ebulfez Elçibeyle görüşmüşlerdir. Sohbet zamanı iki ülke arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine büyük ihtiyaç olduğuna dikkat çekilmiştir.

2 ülke arasındaki ilişkilerin durgunluğunun sebebi, bir taraftan yeni birleşmiş olan Almanyanın kendi iç problemlerine daha çok dikkat etmesi , diğer taraftan ise Azerbaycanın o dönemki Cumhurbaşkanının daha çok Türkiye yanlısı siyaset yürütmesi olmuştur. O dönemde Almanyanın Baküdeki geçici vekili olarak çalışan Tomas Tertgen “Azerbaycan” gazetesine yaptığı açıklamada şöyle söylemektedir “...konsolosluğumuz basit bir evde yerleşmektedir. Düşük yaşam şartlarından dolayı vizayla ilgili meseleleri hall edememekteyiz. Azerbaycanı Avrupada iyi tanımıyorlar, diplomatik kanallar istenilen bir ülke hakkında bilgi obyektif ve tam bilgi alınmasında büyük bir öneme sahiptir” Şöyle devam etmektedir “Almanyanın diğer ülkelere olduğu gibi Azerbaycana da ilgisi var fakat olumsuz koşul söz konusudur.”

⁴ www.az.wikipedia.org/wiki/Xocalı_abidəsi_

1.2 AZERBAJCAN-ALMANYA İLİŞKİLERİ HAYDAR ALİYEV DÖNEMİNDE

Ermenistanın Azerbaycana karşı tecavüzcü siyaseti, ülkedeki derin sosyo-iktisadi problemlerle yanaşı sabit olmayan iç durumun vatandaş bölünmesine kadar geniş bir hal alması Azerbaycan devletçiliğini tehlike altına atmıştır ve bu da ülkenin dünyadaki imajının zedelenmesine neden olmuştur.⁵ Sene 1993 Haziran ayında Azerbaycanda gerçekleşen iktidar değişikliği – Haydar Aliyevin yeniden iktidara dönmesiyle devletin öncelikleri arasında duran, hayati önem taşıyan problemlerin çözümüne- ilk önce Azerbaycanın bağımsızlığının ve egemenliğinin güçlenmesine, ülke ekonomisinin pazar ilişkileri üzerinde yeniden kurulmasına , demokratik reformların hayata geçirilmesine başlandı. Aynı zamanda Azerbaycanın dış politikadaki öncelikleri ve istikametleri belirlendi ve onların gerçekleştirilmesi sürecine geçildi.

Karşılıklı ilişkilerin genişlemesinde Almanya Federal Cumhuriyeti hükümet temsilcilerinin Azerbaycana seferlerinin önemi büyük olmuştur.⁶ Mesela, 3 Ekim 1993te Azerbaycan Ali Sovyetinin Başkanı Haydar Aliyev Azerbaycanda gerçekleştirilen cumhurbaşkanlığı seçimlerini gözlemci olarak izleyen Almanya Federal Cumhuriyeti Bundestagının millet vekili-D.Şperlinge görüşmüştür. Görüş zamanı D.Şperling Azerbaycanda gerçekleşen cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yalnızca Azerbaycanla ilgili bir

⁵ HASANOV, Ali, Modern Uluslararası İlişkiler ve Azerbaycanın Dış Politikası, Azerbaycan Yayınları, Bakü 2005.

⁶Çinin milli bayramı şərəfinə təşkil olunmuş rəsmi qəbulda Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi <http://lib.aliyevheritage.org/az/1418807.html>

durum olmadığını belirtmiş ve bu seçimlerin tüm Kafkasyadaki birliğin ve sabitliğin oluşturulmasına büyük etki yapacağına inandığını vurgulamıştır.

Aralık 1993 tarihinde Almanya Parlamentosunun(Reichstag) Kafkasya bölgesi üzere olan komisyon başkanı Villi Vimmeri kabul eden Haydar Aliyev iki ülke arasındaki ilgili konuları gündeme getirmiş ve müzakere gerçekleşmiştir.⁷ Bu görüşde Ermenistanın Azerbaycana tecavüzü, Dağlık Karabağ sorununun çözümünde uluslararası teşkilatların, devletlerin rolü, AGİT'in sınır ve arazilerin dokunulmazlığı ilkelerine Azerbaycanın her zaman tarafdar olduğunu fakat uluslararası teşkilat ve dünya sahnesinde büyük nüfuza sahip olan ülkelerin Ermenistanın işgalci siyasetinin karşısını almak için etkili yaklaşımlarda bulunmadıkları belirtilmiş ve önemli bir vizyona sahip olan Almanyayı Ermenistanın mevcut tecavüzüne karşı sessiz kalmamaya davet etmiştir. Almanyanın bu konuyla ilgili tutumuna gelince ise,V.Vimmer, sınırları zorla değiştirmek isteyen bir ülkeyi Almanyanın hiç bir zaman desteklemeyeceğini ve ülkesinin AGİT'in sınırların dokunulmazlığı ilkelerini esas aldığını aynı zamanda Dağlık Karabağ sorununun çözüme kavuşması için kendi güç ve kuvvetini esirgemeyeceğini belirtmiştir.

24-27 Ocak 1995 tarihinde Azerbaycan Parlamentosunun üyeleri Bundestagın başkanı Rita Züsmutun davetiyle Almanya Federal Cumhuriyetine ziyaret gerçekleştirmişlerdir. Azerbaycandan giden millet vekillerinin Cumhurbaşkanı R.Hersogla, Bundestagın başkanı R.Zismustla,

⁷German Academic Exchange Service www.daad.de

Dışışleri Bakanının birinci yardımcısı Helmut Şeferle vb yetkililerle görüşlerleri olmuştur.⁸

Görüşlerde esasen ikitaraflı ilişkilerin perspektifleri müzakere konusu olmuştur.

Aynı yılın 28 Ocak gününde İsveçrenin Davos şehrinde iki ülkenin cumhurbaşkanları arasında görüş gerçekleşti. Bu Azerbaycan ile Almanya devlet başkanları arasındaki ilk resmi görüş olarak tarihe geçmiştir. Dönemin ülke başkanı Haydar Aliyev alman meslektaşına ülke dahilinde gelişen olaylar, Ermenistanın Azerbaycana tecavüzü ve çok düşük yaşam şartlarıyla hayatlarını sürdürmeye çalışan, kendi topraklarından koparılan 1milyon vatandaşın durumu hakkında bilgi vermiştir. Alman Cumhurbaşkanı Roman Hersog da bu doğrultuda ülkeler arasındaki ilişkilerin siyasi, iktisadi aynı zamanda kültürel boyutlarının geliştirilmesinde her iki ülke halkının ilgili olduğunu bildirmiştir.

1997 yılında Almanya hükümeti Azerbaycana yeni büyükelçi-Kristian Zibeği tayin etmiştir. Yeni diplomatın gelmesiyle iki ülke arasındaki ilişkiler dinamik bir hal aldı.

İlişkilerin genişlemesinde uluslararası teşkilatlar çerçevesinde devlet resmilerinin görüşleri de önem arz etmiştir.⁹

20.yüzyılın sonu 19. Yüzyılın başlangıcı bir taraftan dünyada terörizm , etnik karşıdurmalar, bölgesel savaşlar gibi global problemlerin artması, diğer taraftan ise, yukarıda belirtilen problemlerin çözümü

⁸Statistisches Bundesamt www.destatis.de

⁹ Azərbaycan Respublikasının Almaniya Federativ Respublikasındaki səfirliyi www.azembassy.de/index.php/asebaidshanische-diaspora

amacıyla işbirliğinin, entegrasyon prosedurunun genişlemesi ile karakterize olunmaktadır. Bu süreçte Azerbaycan Cumhuriyeti de katılmış ve bir çok devletle aynı zamanda Almanya ile de ikitaraflı ilişkilerini daha da ilerletmiştir.

Ocak 2001 tarihinde Bundestagın üyesi, Hristiyan Demokrat İttifakı fraksiyanın başkan yardımcısı, Almanyanın eski savunma bakanı Folker Rühenin Baküye seferi ikitaraflı ilişkilerin gelişmesi açısından çok büyük bir öneme sahiptir. F.Rühenin ``bölgede istikrarın teminatçısı`` diye nitelendirdiği Haydar Aliyevle görüşü zamanı devlet başkanı son 2 yılda Almanya ile Azerbaycan arasındaki ilişkilerin durgunlaşmasından duyduğu endişeyi dile getirmiştir. Bu olumsuz durumun beyanı karşılıksız kalmamış ve Nisan-Mayıs aylarında Almanya Federal Cumhuriyetinin yüksek düzey hükümet temsilcilerinin Baküye ziyareti gerçekleşmiştir. 21 Mayıs'ta ülke başkanı Haydar Aliyevle görüşen Y.Fişerin Güney Kafkasya ülkelerinden yalnızca Azerbaycana planlanmış bu seferi zamanı iki ülke arasında bütün alanlarda ilişkilerin gelişimi, bölgedeki güvenliğin durumuyla ilgili fikir alışverişi yapılmış ve Azerbaycanın toprak bütünlüğünün temin edilmesi aynı zamanda bölgedeki bütün sorunların sulh yoluyla çözüme kavuşması için Almanyanın faaliyetlerini artırmasının önemine vurgu yapılmış , enerji, bank sektörü, araba üretimi, telekomünikasyon alanlarında işbirliği fırsatları müzakere konusu olmuştur.¹⁰

Y.Fişerin seferinden sona, 12Haziran tarihinde Almanya Federal Cumhuriyeti İnsan hakları ve Humanitar meselelerle ilgili yetki sahibi kişi-

¹⁰ Statistisches Bundesamt www.destatis.de

Gerd Popperin Azerbaycana ziyareti zamanı onun dönemin dışışleri bakanı Vilayet Guliyevle görüşmesi zamanı Azerbaycandakı siyasi durum, bölgede demokratik değişikliklerin gidişatı, Ermenistan-Azerbaycan sorunu ve onun sonuçları müzakere olunmuştur.¹¹

İki ülke arasında mevcut olan ilişkilerin ilerlemesinde büyük elçilerin çok aktif bir rol üstlendikleri belirtilmelidir. Bununla bağlantılı olarak, 23 Temmuz 2001 senesinde görev süresi biten Almanya Federal Cumhuriyetinin Baküdeki büyükelçisi Kristian Zibek Azerbaycan Cumhuriyeti başkanı Haydar Aliyev ile görüşmesi sırasında şunları belirtmiştir `` ben görev sürem boyunca yalnız Almanyanı Azerbaycanda değil, aynı zamanda Azerbaycanı da Almanyada tanıtmaya çalışdım `` ve bu süre zarfında Almanyanın 2 yüksek rütbeli bakanı Azerbaycana sefer etmişlerdir. Azerbaycan Cumhurbaşkanı, önemli hizmetlerinden dolayı büyükelçiye teşekkürlerini ileterek, Almanyanın Azerbaycan için işbirliği adına çok mühim bir devlet olduğunu belirtmiştir.

Almanyanın Güney Kafkasya bölgesine, özellikle Azerbaycana olan ilgisi 9 Mayıs 2002 senesinde Bundestagın Avrupa Birliğine dair meseleler üzere komisyonun başkanı olan Fridbert Pflügerin Azerbaycana olan ziyareti zamanı bir daha tescillenmiştir. Ülke başkanı ile olan görüşü zamanı F.Pflüger Güney Kafkasyadaki ülkelerle ilişkilerin kurulmasının önemini bildirmiş, kendi hükümetinin bu bölgeye daha çok dikkat edilmesi gerektiğine taraf olduğunu söylemiştir.

¹¹ HASANOV, Ali, Modern Uluslararası İlişkiler ve Azerbaycanın Dış Politikası, Azerbaycan Yayınları, Bakü 2005.

Genel olarak, 1993 senesinde Haydar Aliyevin Azerbaycanda iktidara gelmesiyle ülkenin dış politikasında , aynı zamanda Almanyayla olan ilişkilerinde olumlu ilerlemeler yaşanmıştır. Bu ilerleme kendisini Azerbaycan-Almanya siyasi dialoğunun başlanmasında, ilişkilerin hukuki normlar esasında kurulmasında, iki ülke arasında hem ikitaraflı hem de çoktaraflı işbirliğinin duraksamadan genişlemesinde göstermektedir. Güney Kafkasyanın lider devleti olan Azerbaycanla ilişkileri ilerletmek niyetinde olan Almanya Azerbaycannın Avrupaya entegre olmasına yardımcı olmakta ve Ermenistan-Azerbaycan, Dağlık Karabağ münakişesinde Azerbaycanı desteklemektedir aynı zamanda Bakü ile Berlin arasında enerji alanında işbirliğinin genişlemesi Avrupanın enerji güvenliğinin temin edilmesi açısından çok önemli bir husustur.¹²

1.3 AZERBAYCAN-ALMANYA İLİŞKİLERİ İLHAM ALIYEV DÖNEMİNDE

2003 senesinde Azerbaycanda gerçekleştirilen cumhurbaşkanı seçimleri sonucu İlham Aliyev iktidara gelmiştir. Yeni cumhurbaşkanı ülkenin dış politikasında Almanya Federal Cumhuriyetine büyük bir önem vermektedir. İlham Aliyev ülkede başbakan olduğu dönemde Baküde ``Eires-Azerbaycan`` Almanya-Azerbaycan ortak müessesesinin açılışında şunları söylemiştir: ``... Azerbaycanın Avrupa ailesine entegrasyonu meselesinde Almanyannın desteği bize her zaman gereklidir ve biz bu desteği hiss etmekteyiz``

¹² HASANOV, Ali, **Modern Uluslararası İlişkiler ve Azerbaycannın Dış Politikası**, Azerbaycan Yayınları, Bakü 2005.

Almanya Federal Cumhuriyeti Güney Kafkasyada barış ve güvenliğin temini, bölgede mevcut olan problemlerin çözümü için belli başlı inisiyatifler göstermiştir. Mesela, 12-13 Kasım 2003 tarihinde Berlinda Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistanın dışişleri bakanlarının katılımıyla ``Güney Kafkasya: siyasi problemler ve bölgenin gelişme perspektifleri`` konusunda uluslararası konferans gerçekleştirilmiştir.¹³

21-22 Nisan 2004 tarihinde Almanya Federal Cumhuriyetinin dışişleri bakanı Yoşka Fişerin Azerbaycana resmi ziyareti zamanı Almanya-Azerbaycan ilişkileri geniş bir şekilde müzakere edilmiştir. Almanyadan gelen temsilcinin ülke başkanı İlham Aliyevle ve Azerbaycanın dışişleri bakanı Elmar Memmedyarovla olan görüşmelerinde iki ülke arasındaki iktisadi, siyasi ve kültürel ilişkilerin gelişme perspektifleri, Azerbaycanın Avrupaya entegrasyonu , Dağlık Karabağ probleminin barış yoluyla çözümü üsülleri, terörizme karşı ortak duruş gibi konular müzakere edilmiştir.

Almanya-Azerbaycan siyasi dialogunun konularından birisi de totalitar sovyet rejiminden kurtularak bağımsızlığını kazanan Azerbaycanda demokratik-hukuki reformları hayata geçirmektir.

10 Mayıs tarihinde Almanya Bundestagının Almanya-Kafkasya Parlamentolararası İşbirliği Grubunun üyeleri yeniden Azerbaycana ziyarette bulunmuşlardır. Kristof Bergnerin başkan olduğu heyet Milli Meclisde parlamentonun başkanı E.Murtuz ve Azerbaycan-Almanya

¹³ Azərbycan Respublikasının Almaniya Federativ Respublikasındaki səfirliyi
www.azembassy.de/index.php/asebaidshanische-diaspora

dostluk grubunun üyeleri ile görüşmüş ve iki ülke arasındaki ilişkilerde parlamentolararası ilişkilerin önemini göstermişlerdir.

İlham Aliyev'in 26 Haziran tarihinde NATO-nun İstanbul zirve toplantısında Almanya Bundestagı başkanı Wolfgang Ruhe ile görüşmüş ve müzakereler zamanı ikitaraflı karşılıklı ilişkilerin mevcut durumu ve perspektifleri aynı zamanda uluslararası ve bölgesel meseleler hakkında konuşulmuş , Azerbaycanda hayata geçirilen enerji projelerinin yalnızca Azerbaycan için değil, dünya ülkeleri aynı zamanda Avrupa için faydalı olacağına vurgu yapılmıştır.¹⁴

Azerbaycan ile Almanya arasında güvenlik meseleleri 1 Temmuz 2004 senesinde Almanyanın güvenlik meseleleri üzere uzman olan Vilhelm Germanın (213) ve 27 Temmuzda Almanyanın Sınır Muhafaza Hizmetinin başkanı B.Udo'nun Baküye seferleri zamanı tartışılmıştır. Her iki yetkili Azerbaycan Cumhuriyeti başkanı İlham Aliyev tarafından kabul edilmiştir.

Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in 24- 26 Ağustos 2004 senesinde Almanyaya yapmış olduğu resmi ziyaretinin esas amacı iki ülke arasında olan tüm alanlardaki işbirliğini daha da güçlendirmektir. 25 Ağustos'ta İlham Aliyev Almanya Federal Cumhuriyeti başkanı Hörst Köler'le, Şansöyle Gerhard Şröder'le görüşlerinde karşılıklı ilişkilerin durum, uluslararası teşkilatlar çerçevesinde işbirliği, Azerbaycanın Avrupaya entegrasyonu, bölgesel ve uluslararası durum, Almanya şirketlerinin Azerbaycana sermaye yatırması gibi meseleler hakkında müzakereler gerçekleştirilmiştir. Ermenistan-Azerbaycan, Dağlık Karabağ sorunundan

¹⁴ Azərbycan Respublikasının Almaniya Federativ Respublikasındaki səfirləyi

www.azembassy.de/index.php/asebaidchanische-diaspora

bahs eden Almanya devlet başkanı Azerbaycanın toprak bütünlüğünü her daima desteklediklerini ve bu tutumun değişmez olduğunu bildirmiştir. AGİT'in üyesi olan Almanyanın bu sorunu Minsk grubu çerçevesinde sulh yolu ile adaletli bir şekilde çözülmesi için insiyatiflerini artıracığını belirtmiştir.¹⁵

Verimli görüş çerçevesinde Azerbaycanın Cumhurbaşkanı İlham Aliyev Almanya Federal Cumhuriyetinin dışişleri bakanı Yoşka Fişerle, Bundestagın Almanya-Kafkasya Grubunun başkanı Kristof Bergnerle ve Almanya parlamentosunun Dış İlişkiler Komitesinin başkanı Fölker Rüche ve ülkenin ticaret daireleriyle görüşerek karşılıklı ilgi doğuran meseleler etrafında söyleşiler gerçekleştirmiştir.

2006 senesinde Almanyada gerçekleştirilen parlamento seçimlerinde Hristiyan-Demokrat İttifakı galip gelmiş ve Angela Merkelin başkanlık ettiği yeni hükümet kuruldu. Almanyadaki iktidar değişikliği Azerbaycanın bu ülke ile karşılıklı ilişkilerine etki göstermemiştir.

Azerbaycanın dışişleri bakanı Elmar Mammadyarov Almanya Federal Cumhuriyeti dışişleri bakanı Frank Volter Ştaynmayerin davetiyle 5-7 Temmuz tarihlerinde Almanyaya resmi ziyaret gerçekleştirmiştir. E.Mammadyarov seferi çerçevesinde F.V.Ştaynmayerle, Bundestagın başkanı Norbet Lammertle, federal şansöylenin dış politika meselelerinde yardımcısı olan Kristof Hoysgenle, savunma ve gelişme meseleleri üzere devlet bakanları Kristian Şmidt ve Karin Kortman ile görüşler yapılmış, müzakereler zamanı iki ülke arasında siyasi, iktisadi, kültürel ilişkilerin

¹⁵ Azərbycan Respublikasının Almaniya Federativ Respublikasındakı səfirliyi

www.azembassy.de/index.php/asebaidchanische-diaspora

mevcut durumundan memnunluğu ifade edilmiştir. Bakü-Tiflis-Ceyhan petrol, Bakü-Tiflis-Erzurum gaz boruları, Azerbaycanın Avrupa ittifakının komşuluk politikasında rolü, Dağlık Karabağ sorununun sulh yolu ile çözümlü meseleleri de müzakere konusu olmuştur.¹⁶

Ermenistanın tecavüzüne maruz kalan, ermeni terörü ile karşı-karşıya kalan Azerbaycan uluslararası barış yaratma misyonlarında aktif bir şekilde faaliyet göstermektedir. 5 Aralık 2011 tarihinde Azerbaycanın dışışleri bakanı Elmar Memmedyarov Bonn şehrinde gerçekteştirilen Afganistan üzere Uluslararası konferansa katılmış, Afganistanda sulh ve güvenliğin tam sağlanmasının önemi vurgu yapmıştır ve Azerbaycanın bu süreçte rolünü özellikle belirtmiştir.¹⁷

Hem uluslararası, hem de bölgesel düzeyde sulhün temin edilmesi Azerbaycanın dış politikasındaki önemli husulardan birisidir.

7 şubat 2012 tarihinde Almanya Bundestagının dış politika üzere çalışan işci grubu ``Dağlık Karabağ münakeşesinin 20.yılı: Durumun barış yoluyla çözümlü için yeni bir yardım`` isimli senet yayılmıştır. 14 Martta ise Almanya Federal Cumhuriyeti Dışışleri Bakanı Baküye resmi ziyaret gerçekteştirmiştir.

Azerbaycanla Almanya arasındaki diplomatik ilişkilerin gelişme dinamiğini izledikte , iki ülke arasındaki ilişkilerin çok hızlı bir şekilde olumlu bir yöne doğru kaydığı görölmektedir. Yukarıda incelenen yıllar

¹⁶ HASANOV, Ali, Modern Uluslararası İlişkiler ve Azerbaycanın Dış Politikası, Azerbaycan Yayınları, Bakü 2005.

¹⁷ Azərbaycan Respublikasının Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi www.diaspora.gov.az

çerçevesinde, karşılıklı resmi seferler, imzalanan anlaşmalar Azerbaycan ile Almanyanın dost ülkeler olmasını, aralarındaki siyasi aynı zamanda iktisadi ve kültürel ilişkilerin genişletilmesinde her iki devletin ve halkın ilgili olduğu gösterilmiştir. Bu gün de Azerbaycan-Almanya ilişkilerinin gelişme yolu iktisadi imkanlar, güçlü siyasi irade ve kültürel yapılara bağlı kalarak değişmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

AZERBAYCAN MEDYASINDA ALMANYA İMAJI 1991

Bu bölümdeki çalışmada Azerbaycan medyasında Almanya imajı incelenmiştir. Özellikle de 1991-1994 yılları arası Azerbaycan, Kommunist(Halk), İstiklal gibi gazeteler baz olarak alınmıştır. Ekonomik, Siyasi, Sosyo-Kültürel ve Askeri haberler.

Değerlendirme kriterleri olarak Almanyanın medyadaki imajını ne şekilde etkilediği açısından olumlu, olumsuz, tarafsız olmak üzere üç farklı kriter seçilmiştir.

2.1 1991-1994 YILLARI ARASINDA AZERBAYCAN MEDYASINDA EKONOMİ HABERLERİ

Almanya Avrupa'nın en büyük ulusal ekonomisi, dünyada üçüncü en büyük gayri safi yurtiçi hasılaya sahip ülke, satın alma gücü paritesine göre beşinci ülke konumundadır. 2007 yılındaki reel büyüme oranı %2.4'tür. Sanayileşmesinden beri ülke; küresel ekonomide bir lokomotif, yenilikçi ve öncü olarak rol almıştır. "Made in Germany" etiketli ihraç malları ülkenin zenginliğindeki ana unsurdur. Almanya 2006 yılındaki \$1.133 trilyon dolarlık ihracatıyla Dünya'nın en fazla ihracat yapan ülkesi olmuştur. Ülke; Avro Alanı ülkeleri dahildir ve 165 milyar Euro ticaret fazlasına sahip olmuştur. Toplam gelirin %70'ini hizmet sektörü, %29.1'ini endüstri alanları ve %0.9'unu da tarım sektörü oluşturmaktadır. Üretilen ürünlerin büyük çoğunluğunu otomobil, makine, metal sanayi ve kimyasal madde kollarındaki mühendislik ürünleri oluşturmaktadır. Almanya dünyadaki rüzgar türbinleri ve güneş enerjisi teknolojisi alanında bir numaralı

üreticidir. Her yıl Hannover, Frankfurt ve Berlin gibi birçok Alman şehrinde büyük uluslararası ticaret fuarları ve kongreler düzenlenmektedir.¹⁸

Komunist Gazetesinin 26 Mart 1991 tarihli sayısında “Almanya en büyük dünya ihracatçısıdır” başlığıyla yayımlanan habere göre, Almanya Federal Cumhuriyeti uzun süre içerisinde ilk defa olarak ABD`yi geçmiş, dünyadaki en büyük ihracatçıya dönüşmüştür.¹⁹

Geçen yıl Almanya Federal Cumhuriyeti ihracatının hacmi 421 milyar dolar olmuştur. Diğer sıralarda ise, ABD(394 milyar), Japonya(286 milyar) durmaktadır. Dünyanın en büyük ithalatçıları ABD, Fransa ve Japonyadır.

GATT`ın ekonomi üzere uzmanlarına göre, Basra körfezindeki krizin dünya ticaretine etkisinin çok az olmasına rağmen dünya ekonomisinin bazı alanları özellikle turizm ve hava trafiği ciddi sıkıntılarla karşılaşmıştır.

Doğu Avrupa ülkeleri arasında ticaretin oranı önemli ölçüde azalmıştır. Aynı zamanda bu devletlerin ihracatının Batıya doğru yeniden yönlendirilmesiyle arzu olunan sonuçları görülememiştir .

Komunist gazetesi 23 Mayıs 1991 tarihinde yayımlanan habere göre, Azerbaycan Cumhuriyeti Ali Sovyeti Başkanı E. M. Gafarova Bakü ile ortaklık ilişkilerine sahip olan Mainz şehrinin valisi Herman-Hartmut Vayl başta olmakla, Almanyanın bu şehrinin valilik personelini kabul etmiştir.²⁰

¹⁸ www.eeas.europa.eu/delegations/azerbaijan/eu_azerbaijan/tech_financial_cooperation/index_az.htm

¹⁹ “Almanya en büyük dünya ihracatçısıdır”, Komunist gazetesi 1991

²⁰ “Resmi ziyaret gerçekleştirilmiştir”, Komunist(Halk) gazetesi, 23 Mayıs 1991

Görüş zamanı, misafirler Azerbaycanda serbest piyasa ve ekonominin gelişme perspektiflerine, ülkede mevcut siyasi partilerin ve teşkilatların demokratik değişikliklere katılmalarına dair çok sayıda soru sormuşlardır.

Aynı tarihte Bakü Sovyetinin binasında Mainz ile Bakü arasında ikitaraflı işbirliği hakkında anlaşma imzalanmıştır. Anlaşmada ortaklık ilişkileri mevcut olan şehirler arasında çokyönlü ilişkilerin geniş programı, yetkili kişiler ve gençlerden oluşan temsilci heyetinin, uzmanların, turist gruplarının, kitle iletişim araçları çalışanlarının değişim programıyla karşılıklı şekilde gönderilmeleri hususu üzerine çalışmalar yürütülmekteydi.

Anlaşmanın imzalanması töreninde konuşma yapan Bakü Şehir Halk Milletvekilileri Sovyetinin başkanı R. A. Agayev ve Maynts şehrinin **belediye** başkanı Herman-Hartmut Vayl imzalanan anlaşmanın bu yılın sonbaharında Mainz ile Bakü arasında ortaklığın oluşmasına zemin yaratacağını belirtmişler. Bu antlaşma iki şehir arasında karşılıklı şekilde faydalı iktisadi, kültürel vb ilişkilerin gelişmesi için yeni perspektifler yaratacaktır.

22 Mayıs tarihinde Almanyadan gelen heyet Baküden Moskovaya, oradan da vatanlarına doğru dönüş yapmışlardır.

İstiklal gazetesinin 3 Kasım 1992de yayımlanan sayısındaki habere göre, Almanya İktisadi İşbirliği Bakanlığı Özbekistana 5 milyondan fazla, Kırgızistana ise 8 milyon marka yardımında bulunmuştur. Bu ürünlerin paylaşılmasında yerli hükümetlere yardım etmek için alman uzmanların

Özbekistan ve Kırgızistana doğru yola çıkma hazırlığında oldukları belirtilmiştir.²¹

Halk gazetesi 27 Kasım 1992 tarihli sayısında, “Şell yeniden geri dönüyor” isimli haber yer almıştır. Buna göre, dünyanın en büyük petrol şirketi olan “Royal Dutch Shell”in işbirliği imkanlarını öğrenmek amacıyla bir hafta gibi bir süre zarfı içerisinde Baküde olan temsilcileri Azerbaycan Devlet Petrol Şirketinden çok da cazip olmayan teklifler paketi olarak geri dönmüşlerdir. Devlet Petrol Şirketinin resmileri tarafından da belirtildiği üzere, Şell ile işbirliğine girilecekse, ülkenin menfaati için onun tüm imkanlarından maksimum yararlanmak gerekir ve buna bağlı olarak da şirketin müzakeresine risk oranı yüksek olan en zor projeleri vermiş bulunmaktadırlar.

İstiklal gazetesi 29 Kasım 1992 tarihli sayısında, “İktisadi Reformlar-Dünya Tecrübesi Almanya” başlığı altında haber yayınlanmıştır. Habere göre, piyasa ekonomisinde emek hakkına teminatın verilmesi soru altındadır.

Almanyada en ince detaylarına kadar hazırlanan ve çok verimli bir biçimde çalışan maaşların belirlenmesi mekanizması mevcuttur. Fakat devlet maaşların belirlenmesi hususuna karışmamaktadır. Bununla ilgili konuları ülkenin 2 sosyal organının- sendikaların ve sahipkar ittifaklarının karşılıklı ilişkileri belirlemektedir. Emek hakkına ve işin teşkilatı boyutuna dair bütün meseleler onlar arasında yapılan tarife anlaşmalarında çözüme

²¹ “Almanyadan yardım”, İstiklal gazetesi, 3 Kasım 1992

kavuşmuştur. Tarife anlaşmaları aşağıdaki fonsiyonları gerçekleştirmektedir:

-Teşkilati

-Barışdırıcı anlaşma yürürlükte olduğu müddetce emek koşullarını iyileştirmek ve maaşın miktarını artırmak uğrunda mücadele etmeleri yasaklanmıştır.

Hali hazırda Almanyada çalışanların %90la iş koşulları ve maaşı bu mukavelelerle imzalanmıştır.

Almanya Federal Cumhuriyetinde tatil ilan etmek hakkı yalnız hemkerlar ittifakına aittir. Sendikaların savunmadığı tatil kanunsuz olarak nitelendirilir. Hukuki devlette mahkemenin çözüm bulacağı meseleye, örnek olarak, işçinin işden kanunsuz olarak uzaklaştırılmasına bağlantılı olarak tatili sendika savunmamaktadır.

Yapılan tatilin maksadı mutlaka yeni bir tarife anlaşması ortaya koymak olmalıdır. Aksi halde, hukuki nitelik kazanmaz.

Kanuni tatiller gerçekleştirildiği zaman 3 aydan fazla iş stajı olanlar maaşının %2si kadar tatil parası, sendika üyesi olmayanlar ise devletten özel yardım almaktadırlar.

Базар иqtисадийjатында эмэк хаггына та'минат верилirmi? Мәсалән, мүәссисәјә зијан дәјәндә адамларын маашы кәсилirmi? Базар илә маашларын тәнзимләnmәси бир араја сыга биләirmi?

Алманијада инчәликләрина гәдәр ишләниб һазырланмыш вә чох сәмәрәли фаалијјәт кәстәрән маашларын тәнзимләnmәси механизми мөвчүдур. Анчаг дәвләт маашларын тәнзимләnmәси мәсәләләринә гарышмыр. Эмэк мүнәсибәтләрини әлкәнин ики мө'тәбәр сәсиал гүвәсинин - һәмкарлар иттифаглары (ҺИ) илә сәһибкарлар иттифагларынын гаршылыгы алагаләри мүнәјјән едир. Эмэк хаггына вә ишин тәшкилине дәир бүтүн мәсәләләр онлар арасында бағланан тариф сәзишләриндә һәлл олунур. Тариф сәзишләринин мухтаријјәти принципи Конститусијада вә әксини тәлиб. Тариф мугавиләләри ашагыдакы функсијаләри јәринә јетирир:

- мүдәфиә: мүздлу ишчини сәһибкарын өз иттисади мөвгәјиндән суи истифада етмәсиндән горујур;
- тәшкилати;
- барышдырычы: мугавилә гүвәвәдә олан мүддәтдә эмэк шәраитини јахшылашдырмаг вә маашы галдырмаг угрунда мүбаризә апармагы гадаған едир.

Һазырда Алманијада ишләјәнләрин 90 %-нин иш шәраити вә маашы бу мугавиләләрлә иназманлыр. Сәзиш вә мугавиләләр конкрет нәләри әкс етдирир?

АФР-дә та'тил е'лан етмәк һугугу јалныз ҺИ-јә мөхсүсдур. ҺИ-нин мүдәфиә етмәдији та'тил ганунсуз сәјилыр. һугуги дәвләтдә мәһкәмәнин һәлл едәчәји мәсәләјә, мәсалән, ишчинин ишдән ганунсуз чыхарылмасына кәрә та'тили ҺИ мүдәфиә етмир.

Та'тилин мөгсәди мүтләг јени тариф сәзиши олмадыр. Әкс һалда о, ганунсуз сәјилыр. Сијәси тәләбләри демократија шәраитиндә сијәси институтлар (парламент вә с.) мүнәвфәғәјјәтлә һәлл етдијинә кәрә ҺИ белә та'тилләри мүдәфиә етмир.

Гануни та'тил заманы 3 ајдан артыг иш стажы оланлар эмэк хаггынын үчдә икиси гәдәр та'тил пулу, ҺИ-нин үзвү олмајән та'тилчиләр исә дәвләтдән хүсүси јардым алырлар.

Дикәр инкишаф етмиш өлкәләрдән фәргли оларак Алманијада дәвләт минимум эмэк хаггыны мүнәјјән етмир. Эмэк назирине бу һугуг верилсә дә, индијәдәк тариф сәзишинин мухтаријјәтинин горумаг үчүн ондан истифада едилмәјиб.

Мүсәддәтләрдә вә кәјфијјәтдә эмәјә кә...

Istiklal gazetesi 9 Şubat 1993 tarihinde yayımlanan habere göre, Azerbaycan Cumhuriyeti Dışişleri İktisadi İlişkiler Bakanının yardımcısı Hansuvar Gasımezade verdiği bilgiye göre, bir kaç gün Azerbaycanda bulunmuş alman girişimcileri kendi ülkelerine doğru yola çıkmışlardır.

Onların ülkenin başbakan yardımcısı ve dışişleri iktisadi ilişkiler bakanı ile görüşmelerinde tarım alanında işbirliği hakkında niyet protokolü imzalanmıştır. Almanya şirketleri Azerbaycana 20 milyon alman markası meblağında kredi vermeye hazır olduklarını bildirmişlerdir.²²

Azerbaycan gazetesi 4 Haziran 1993 tarihinde Kırgızistanla ilgili habere yer vermiştir. Şöyle ki, Kırgızistan başkanı E. Agayev iktisadi işbirliği bakanı K. Şpranker başta olmak üzere Almanya Federal Cumhuriyetinin hükümet temsilcileriyle görüşmüştür. Taraflar iki ülke arasında iktisadi ve mali işbirliğini genişlendirmek meselelerini müzakere etmişlerdi.

E. Agayev, Almanya Federal Cumhuriyeti Kırgızistanda gerçekleştirilen reformlara yardım edecek ve donör ülke olacaktır diye belirtmiştir. Almanyanın iktisadi işbirliği bakanı hükümetin Avrupa Birliği çerçevesinde mali yardım olarak ülkeye yardım göstermeğe hazır olduğunu belirtmiştir.

Azerbaycan gazetesi 11 Eylül 1993 tarihli baskısında Alman bankı ile Azerbaycan bankları arasında oluşan ilişkilerle ilgili habere yer vermiştir. 10 Eylül tarihinde Azerbaycan Cumhuriyeti Başkanının görevlerini üstlenen Ali Sovyetin Başkanı Haydar Aliyev Almanya bankı idari heyetinin üyesi olan Keorg Kruplu ve onun başkanlık ettiği temsilcilerle görüşükden sonra bildirilmiştir ki, alman bankının mali imkanlarından yararlanmak Azerbaycanın gelişmesine çok yardımcı ola bilir.

Keorg Krup meclis spikeri ile sohbeti zamanı belirtmiştir ki, bu zamana kadar Azerbaycan hakkında çok az bilgiye sahip olmuşlar ve seferleri

²² “İstiklal” gazetesi, 9 Şubat 1993

zamanı tespit edilen bir konu ise bu ülkenin eski tarih ve kültüre sahip olmasıdır.

Temsil heyetinin başkanı daha sonra Azerbaycanın zengin doğak kaynak yuvası olmasına ilişkin bilgilerini de açıklamış ve iki ülke arasında güçlü iktisadi ticaret ilişkilerinin kurulabileceğini vurgulamıştır. Ardından, heyet ile Bakanlar Kabinesinde karşılıklı protokol imzalanmıştır.

Parlamentonun spikeri heyetin işbirliği tekliflerine kendi olumlu tutumlarını bildirerek, Azerbaycana ilk önce barışın gerekli olduğunu söylemişler. Beş yıldan fazla devam eden savaşta Azerbaycan çok şeyi-topraklarını ve zengin doğal kaynaklarını kaybetmiştir. Bağımsızlığını yeni kazanan Azerbaycan Cumhuriyetine Avrupada, aynı zamanda dünyada tanınan alman bankının yardımı çok gereklidir. Bu işbirliği savaşın ülkemize vurmuş olduğu ağır darbeleri onarmak adına da önemlidir. H. Aliyev misafirlere imzalanmış olan karşılıklı işbirliği anlaşmasının şart ve koşullarının Azerbaycan tarafından tam olarak hayata geçirileceğini bildirmiştir.

Alman bankı idari heyetinin üyesi Keorg Kruppun başkanlığı altında temsilci heyetinin Azerbaycana bu seferki ziyareti işbirliği alanında ilk adım olarak nitelendirilebilir. Bundan sonraki dönemde alman bankı ile Azerbaycan bankları arasındaki ilişki daha da yoğunlaşacak ve Azerbaycanı Almanyada tanıtmak adına orada bilgi broşürleri de hazırlanacaktır.

Görüşe Azerbaycanın devlet katibi Lale Şövket Hacıyeva Azerbaycan başbakanın birinci yardımcısı Vahid Ahmedov ve başbakan yardımcısı Resul Guliyev de katılmıştır.

Aynı gün içersinde, “Döyçe Bank”ın personeli Azerbaycan başbakanının birinci yardımcısı Vahid Ahmedovla görüşmüştür. Görüşte ülkenin esas bankalarının aynı zamanda devlet şirketlerinin başkanları iştirak etmiştir.

İstiklal gazetesi 24 Mayıs 1993 tarihindeki sayında Almanyanın Ukraynaya 25 milyon marka vereceği ile ilgili haber yapılmıştır. Şöyle ki, Almanyada yayımlanan “Belt” gazetesinin haberine göre, Almanya Federal Cumhuriyeti hükümetinin BDT de almanların işleri üzere müvekkili, İçişleri Bakanı yanında parlamento devlet katibi horst Vaffenşmidt Almanyanın Ukraynaya burada yaşayan etnik alman azınlıklarının durumunu iyileştirmek için ayrılmış meblağın verilmesi koşulunun iptalini bundan sonraki dönemde Ukraynaya göç edenlerin sayında azalmanın olup olmamasına bağlı olarak değişim göstereceğini belirtmiştir. Devlet katibinin söylediğine göre, bu meselede alman tarafının ümitleri şimdiye kadar karşılanamamıştır buna bağlı olarak da federal hükümetin beklediği Ukraynanın daha fazla hazırlık ve insiyatif göstermesidir.²³

Almanya Stalinin emir doğrultusunda Ukraynadan sürülen almanların Ukraynaya geri dönmesi için fazladan 20 milyon marka ayırmıştır. Bu yıl içinde Almanya Federal Cumhuriyeti daha 25 milyon marka vermeği planlamaktadır. Vaffenşmidtin bildirdiğine göre, Ukraynaya beklenen orandan daha az alman göç ederse, bu yardımdan diğer bölgelerde de yararlanılacaktır.

Azerbaycan gazetesi 26 Temmuz 1993 tarihli sayısında Almanyada işsizliğe karşı tatillerin gerçekleştirilmesiyle ilgili haber yapılmıştır. Şöyle

²³ “Ukraynaya 25 milyon marka yardımı”, İstiklal gazetesi, 24 Mayıs 1993

ki, Doğu Almanyanın metalurji sanayisinde iş yerlerinin büyük ölçekte azalması beklenmektedir. Batı Almanyada sendika çalışanları buna karşı itiraz mitingi gerçekleştirmiş ve bu mitinge otuz beş bin işçi katılmıştır.²⁴



İstiklal gazetesi, 5 Şubat 1994 tarihli sayısında “Almanyada işsizlik artacak” başlıklı haber yayınlanmıştır. Şöyle ki, Almanyanın ekonomi üzere bakanı huter-Reksrodtun belirttiğine göre, ülkenin iktisadi durumu buhran içinde olmuştur bu dönemde. İktisadi artım 1-1.5% olursa, işsizlerin sayınının 4 milyon kişiye ulaşacağı belirtilmiştir.

Bu hususta Almanya ekonomisinin karşısında duran 3 temel konu bildirilmiştir: tenezzülü önlemek, eski Doğu Almanyanın iktisadi sistemin geliştirmek, ekonomide yapı değişikliğini gerçekleştirmek.²⁵

İstiklal gazetesi 5 Nisan 1994 tarihli sayısında “Almanya şirketi yatırımlarını ülkemize yönlendiriyor” başlıklı haber yapılmıştır.²⁶

²⁴ “Doğulu Almanların şikayet ve teklifleri”, Komunist(Halk) gazetesi, 2 Nisan 1991

²⁵ “Almanyada işsizlik artacaktır”, İstiklal gazetesi, 5 Şubat 1994

²⁶ “Almanya şirketi yatırımlarını ülkemize yönlendiriyor”, İstiklal gazetesi, 5 Nisan 1994

2.2 1991-1994 YILLARI ARASINDA AZERBAIJAN MEDYASINDA SIYASI HABERLER

Komunist gazetesi 10 Mart 1991 tarixli sayısında basılan haberde Almaniyanın o dönmeki dışışleri bakanı Kenşerin tutumu mercek altına alınmış ve “ Kenşerin Garip Mantığı” başlığıyla yayımlanmıştır. Habere göre, Almaniya Federal Cumhuriyeti dışışleri bakanı A. D. Kenşer Batı Berlin radyosuna yaptđı açıklamada Sovyet İtiifakının orta menzilli raket-füze silahlarını ışıkarması gerektiğini belirtmiştir.

Bonn dışışleri bakanının tutumu ıok gariptir. şöyle ki, bu yaklaşımdan anlaşılan Batı Avrupada orta menzilli sovyet roketlerinin mükabilinde hiı bir şeyin olmamasıdır.



Komunist gazetesi 2 Nisan 1991 tarixli sayısında “ Doğulu Almanların şikayetleri ve ümitleri” başlığıyla haber yayınlanmıştır. Bu habere göre,

Almanyanın birleşmesinden altı ay sonra eski ADC vatandaşlarının %84-ü h. Kol hükümetinin seçimlerden önceki vaatlerini yerine getirmediğini belirtmişler.²⁷

Doğu Almanya vatandaşlarının şikayetleri tamamen haklı bir zemine dayanmaktadır. Geçen yıl eski ADC-de üretimin miktarı %50 oranında azalmıştır. İşsizlik için olan statistikler ise üç milyonu göstermiştir. Bu dönemde Doğu Almanyada yaşayan yaşlı insanların her üçünden biri işsizdir. Toprak ve komünler maliye iflasının eşiğinde olmuştur.

Hükümetin yeni federal topraklarındaki zorlu problemleri Şansöyle h. Kol kendisi de ilk olarak ADC-nin 40 yıl içerisinde mevcut olan sosyal ekonominin “iç kusurları” ile anlatmıştır.

Gazetelerin bildirdiğine göre, merkezleştirilmiş iktisadiyatın piyasa ekonomisine geçmesi kendiliğinden yaşam düzeyini yükseltmeyecektir. Bunun için zaman, yüksek emek ve sabır gereklidir.

Azerbaycan gazetesinin 27 Mayıs 1991 tarihli sayısında Almanyayla ilgili haber yer almıştır. Şöyle ki, hükümette olmayan bazı Doğu Avrupa komünist partileri Avrupa güvenlik ve işbirliği toplantılarında gayriresmi teşkilatların üyelerini temsil etmişlerdir. Baltik cumhuriyetlerinde ve eski Doğu Almanya komünistleri barış ve insan hakları uğrunda mücadelede faşist teşkilatlarıyla birleşmişlerdir. Frankfurtta yerleşen insan hakları uğrunda uluslararası cemiyet komünist partilerin gayriresmi teşkilatlardaki katılımlarına karşı kendi itirazını bildirmiştir.²⁸

²⁷ “Kenşerin garip mantığı”, Komünist(Halk) gazetesi, 10 Mart 1991

²⁸ Azerbaycan gazetesi, 15 Mayıs 1993

Komunist gazetesi 21 Mayıs 1991 tarihli sayısında Azerbaycan devlet başkanının alman topraklarına yaptığı ziyaret konu olarak ele alınmıştır.



Halk gazetesi 8 Ağustos 1992 tarihli sayısında “ Büyük diyalogun başlangıcı” başlıklı haber yayımlamıştır. Bu habere göre, Almanyanın üst düzey yetkili kişileri Azerbaycana ziyaret gerçekleştirmişlerdir. Gelen misafirler Baküye “ boş elle” gelmemiş, tarifeler paketini de getirmişlerdir. Bu teklifler demokratik devlet kurmakta ve planlı ekonomiden piyasa ekonomisine geçişi gerçekleştirme hususunda Azerbaycana kendi tecrübesini edinmekte yardım edecektir şeklinde belirtilmiştir. Aynı zamanda Almanyadan gelen misafirler projelerin gerçekleştirilmesi için maliye yardımı ayırmaya, bu meblağın uluslararası teşkilatlar ve Avrupa Birliği tarafından verilmesi için dilekçelerin oluşturulmasına yardım edeceklerini de belirtmişlerdir. Senatorun fikrine göre, bu tarafların ilgisini artıracak ve karşılıklı şekilde faydalı sazişler imzalamak için tutarlı zemin oluşturacaktır.

İşbirliyinin ilkin aşamasında yapılacak olan ekonominin idare olunmasının ve onun hiyerarşisinin yeniden teşkili, Bakü limanının ve onun altyapısının modernləştirilmesidir. Alman uzmanlarının tekliflerinde ekolojik durumla ilgili hususlar önəmle vurgulanmaktadır. Bu doğrultuda da misafirlerin seferləri zamanı gittikleri şirkətlər arasında “Nefteko” Azərbaycan-Almanya birgə təşkilatının olması da təsadüf deyildir.

Ülkədə ilk ortaklıq əsasında yönetilən şirkətlərdən olan “Nefteko” nispi olaraq kısa bir sürə içində daha perspektivli və sabit müəssisələr sırasında kəndinə yer edinebilmişdir.

Almanyanın federal hökuməti eski SSCB cumhuriyyətlərinə texnik və mali yardım göstərmək üçün 1992 senesinde 300, 1993te isə 400 milyon alman markası ayırmışdır. Belirtilən yardımın önəmli bir kısmının Azərbaycana verilməsində yardımcı olacağını bildirmişdir Bremen hökuməti.

Halk gazetesi 26 Mart 1992 senesindeki sayısında Kenşerle ilgili bir köşə yazısına yer verilmişdir. “Kenşerin Karabağa kara mektubu. Ermenilərə” başlığıyla yayımlanmışdır.²⁹



²⁹ “Kenşerin Karabağa siyah mektubu. Ermenilərə”, Halk gazetesi, 8 Ağustos 1992

Kenşerle ilgili bir yazı da Azerbaycan gazetesi 15 Mayıs 1993 tarihli S.da yayınlanmıştır. Almanya Federal Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Kenşer Dağlık Karabağdaki krizi ortadan kaldırmak için AGİT-in reformlarından daha verimli bir şekilde faydalanmak gerekir. Aynı zamanda, bu tür krizlerin çözümü ve oluşmasını engellemek için AGİT-in kararları yeterli değildir. Almanya-Fransa görüşünün katılanları bu kuruluşun barış ve arbitraj üzere özel organlar yaratmak fikrini kabul etseler, bu alanda belli ilerlemeler görülebilirdi. Bu organların kararları zorunlu yürürlük kazanmalıdır diye belirtilmektedir. Rusya ve ABD mutlaka üye olmalıdırlar çünkü bu durum belirtilen organların nüfuzunu artıracaktır. Almanya tarafı AGİT-in barışı koruma kuvvetlerini yaratmasını teklif etmiştir. H. D. Kenşerin belirttiğine göre AGİT-in “mavi kalkanlar”dan oluşan bölmeleri Dağlık Karabağda kriz çıkaran tarafların problemlerinin halli yolunu bulması için insiyatifte bulunabilirler.

Halk gazetesi 21 Şubat1992 senesindeki sayında Almanya Federal Cumhuriyeti Başkanı Rihard Fon A. H. Mütellibovun adına Almanya Federal Cumhuriyetinin başkanından mektup gönderilmiştir. Mektupda, Almanyanın Azerbaycan Cumhuriyetini bağımsız devlet olarak tanınması hususu belirtilmektedir.

Mektupta, “Ülkelerimiz demokratik ve hukuki devlet kuruculuğu yolu ile giderek kendi bağımsızlıklarını kazanmıştır. Azerbaycan Cumhuriyeti bundan sonra da insan hakları ve azınlık haklarını teminat altına alacağına inanmaktayız.” Şeklinde fikir beyanında bulunulmuş ve Azerbaycanın BM'in yükümlülüklerine uyması, Helsinki yekun aktına katılması hususu vurgulanmıştır. Kriz çıkarabilecek meseleleri zor kullanmayarak, hukuki

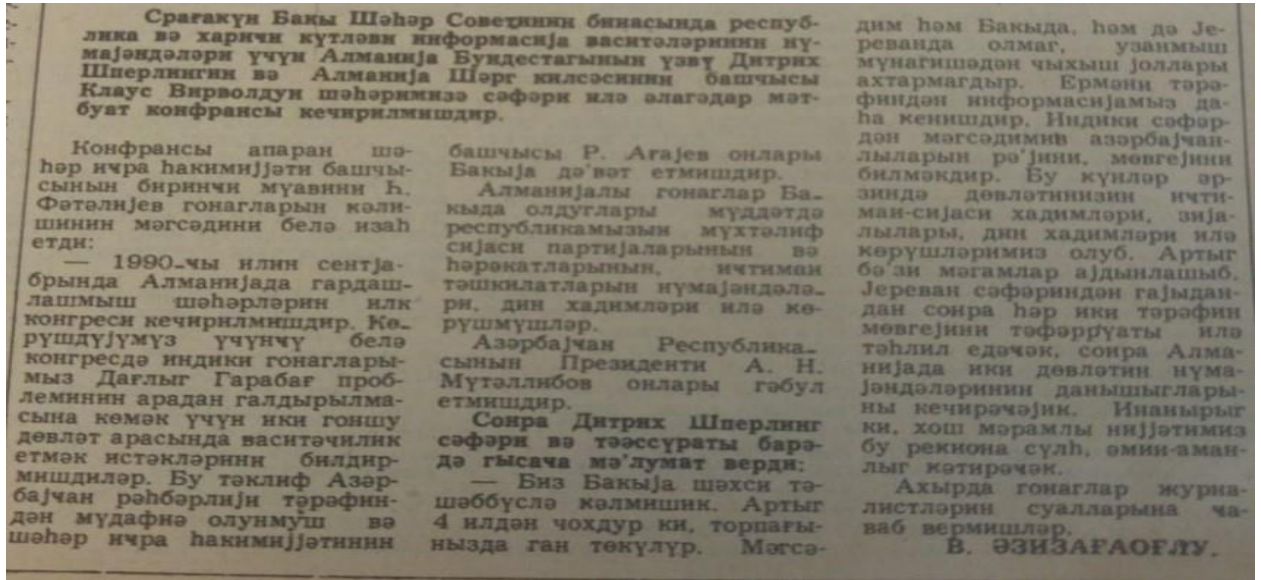
değerleri göz önünde bulundurularak çözüm bulması gerektiği de ilaveten belirtilmiştir.³⁰

Mektubun diğer kısmında ise bildirilmiştir ki, Almanya Federal Cumhuriyeti Azerbaycan Cumhuriyeti ile diplomatik ilişkiler kurmaya ve ve bu meseleye dair konuşmalara başlamaya hazırdır. Almanya Federal Hükümeti Azerbaycan Cumhuriyeti ile Almanya Federal Cumhuriyeti arasında ilişkileri dostluk ve işbirliği ruhunda geliştirmeye hazırdır.

Sonda, Almanya Federal Cumhuriyetinin devlet başkanı Rihard Fon Vaytszekker A. H. Mütellibova alman halkı ve kendi adından Azerbaycan Cumhuriyeti başkanına ve ahalisine teşekkürlerini iletmiş ve başarılar dilemiştir.

Halk gazetesi 18 Ocak 1992 tarihinde yayımlanan sayısında “Almanlar bizi barıştırmaya geldiler” diye bir haber yer almaktadır. Bakü Şehir Sovyetinin binasında ülkenin ve yabancı kitle haberleşme araçlarının temsilcileri için Almanya Bundestagının üyesi Ditrix Şperlingin ve Almanya Doğu klisesinin başkanı Klaus Vifroldun Baküye seferi ile

³⁰ “Almanya Cumhurbaşkanı'nın mektubu”, Halk gazetesi, 21 Şubat 1992



Azerbaijan gazetesi 5 Nisan 1993 tarihli sayısında Almanyadaki büyükelçiliğimizde görüşlerin gerçekleşmesiyle ilgili habere yer verilmiştir. Şöyle ki, Azerbaijan Cumhuriyetinin Almanyadaki büyükelçisi Hüseyin Sadıktan “Azertac” a verilmiş bilgide belirtilen, ülke başkanının kitle iletişim araçlarının beyanı ve Dışişleri bakanlığından alınmış verilerin Almanyada basılan gazetelere, 6 ülkenin dışişleri bakanlıklarının basın merkezlerine, AGİT üyesi olan devletlerin büyükelçilerine gönderilmiştir.³²

Azerbaijan büyükelçiliğinin temsilcileri Birleşik Krallık, Fransa, İtalya, Kanada, Tunis, Mısır, Rusya, Ukrayna büyükelçileriyle ve diğer diplomatlarla görüşmüş, onlara Kelbecer olayı hakkında bilgi vermiştir.

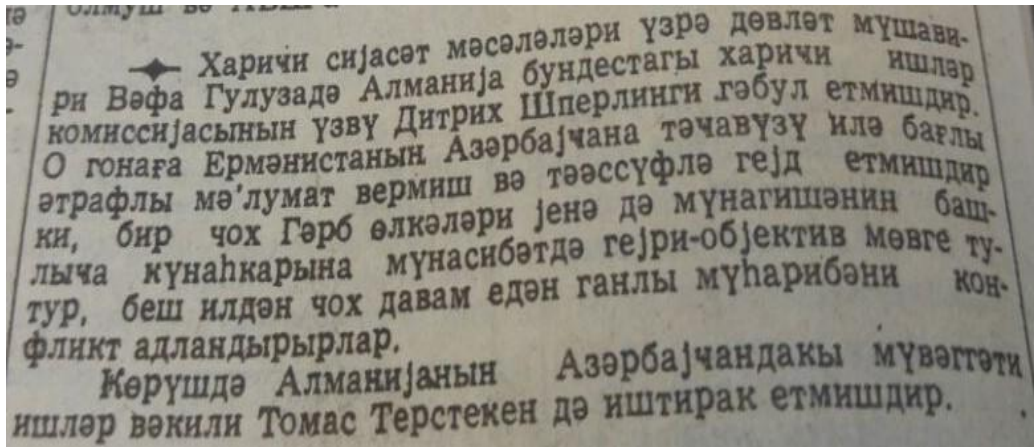
³¹ “Almanlar bizi barıştırmaya geldiler”, Halk gazetesi, 18 Ocak 1992

³² “Büyükelçilikte görüş”, Azerbaijan gazetesi, 5 Nisan 1993

Diplomatlar bununla ilgili kendi ölkelerinin başkanlığına bilgi vereceklerini bildirmiştiler.

İstiklal gazetesi 16 Aralık 1993 tarihli sayısında Almanya Federal Cumhuriyetiden millet vekilinin Baküye gelmesiyle ilgili haber yayımlamıştır. Habere göre, Azerbaycandaki mevcut durumla ilgili bilgi edinmek için gelen bundestagın millet vekili Villi Vimmer olmuştur. Hükümete yakın dairelerce edinilen bilgiye göre, misafir parlamentoya giderek burada görüşler gerçekleştirmiş ve bir sıra bölgelere ziyaretler etmiştir.³³

Halk gazetesi 11 Mart 1993 tarihli sayısında dış politika meseleleri üzere yetkili şahıs olan Vefa Guluzade Almanya Bundestagından olan misafiri kabul etmiştir. Görüş zamanı temel görüşülen konuların başında Azerbaycan ile Ermenistan mevcut olan kriz olmuş ve bu hususta bir çok Batı ölkesinin tutumları obyektif olmayışı misafire bildirilmiştir.



³³ "Almanlar Baküde", İstiklal gazetesi, 16 Aralık 1993

İstiklal gazetesi 19 Aralık1994 tarihli sayısında, 17 Aralıkta Azerbaycanın Cumhurbaşkanı Haydar Aliyevle Parlamentonun milletvekiliyle görüşmesine dair habere yer verilmiştir.³⁴

Haydar Aliyev görüşün önemini vurgulamış ve Azerbaycanla Almanya arasında ilişkilerin daha da genişlemesi ve güçlenmesi gerektiğini bildirmiştir.

Almanyanın hükümet temsilcisi ile Almanyanın Kafkasya bölgesinde oluşan olumsuz durumla ilgili sessiz kalması hususunun mümkün olmadığını belirtmiştir. Dağlık Karabağ sorununa AGİT'in tüzüğüçerçevesinde çözüm bulmaya çalıştıklarını ve sınırların dokunulmazlığı aynı zamanda zorla değiştirilmesinin ise karşısının alınacağına vurgu yapmıştır.(Gerekli olursa) V. Vilmer Almanyanın Azerbaycana ilgisinin büyük olduğunu bildirmiştir.

Haydar Aliyev ise en önemli meseleninin Ermenistanın Azerbaycana olan tutumu olduğunu söylemiş ve savaşı istemediyini özenle belirtmiştir. AGİT'in üyesi olarak Almanyanın bu konuda Azerbaycanın toprak bütünlüğü ve sınırlarının korunması açısından diğer Batı ülkelerinden olduğu gibi ondan da desteğini talep etmiştir.

Sonda, Almanyadan gelen temsilciler Haydar Aliyevi Almanyanın AGİTve NATO çerçevesinde Azerbaycanın güvenliğini temin edeceğini ve yardımlarını esirgemeyecekleri konusunda Haydar Aliyevi inandırmaya çalışmışlardır.

³⁴ "Parlamentonun milletvekili Baküde", İstiklal gazetesi, 19 Aralık 1994

Azerbaycan gazetesi 1 Mayıs 1993 senesinde çıkan sayısında Almanya-Türkiye ilişkilerine dair habere yer verilmiştir. Şöyle ki, Almanyanın Federal kansleri helmut Kolun Türkiyeye resmi ziyaretinin devam ettiği belirtilmiş, Kol ise Türkiye-Almanya ilişkilerinde soğuk dönemin ve de problemlerin ortadan kaldırılmasının taraflarınca gerçekleştireleceğini bildirmiştir. Türkiye ile ortaklığın Almanya açısından çok önemli olduğunu vurgulamış aynı zamanda uyguladıkları “kısmi silah ambargosu”nun da iptal edileceğini dile getirmiştir. İlâveten Türkiye karşıtı terörist grup ve teşkilatları desteklemeyeceklerini ve onlarla işbirliği yapmayacaklarını bildirmiştir.

H. Kolun resmi seferi zamanı İstanbulda türk-alman ticaret pazarının kurulması ve almanca eğitim veren üniversitenin açılması hakkında karşılıklı anlaşma sağlanmıştır.³⁵

İstiklal gazetesi 18 Mayıs 1993 tarihinde yayımlanan haberde Almanya-Türkiye işbirliğine dair habere yer verilmiştir. Şöyle ki, Orta Asya ve Kafkasya bölgesindeki türki cumhuriyetlerle ortaklık kurmak için Almanya hükümeti Türkiyeye teklifte bulunmuştur. Almanya iktisadi işbirliği ve gelişme bakanının yardımcısı h. Piter Repnik 6 kişilik heyetle Ankaraya gelerek devlet bakanı T. Çillerle konuşmalara başlamıştır. H. Repnikon belirttiğine göre Türkiyenin bu cumhuriyetlerle kültürel, dini ve dil bağılılıkları vardır ve bu özellikler birleştirildiği durumda ortak projelerden kazanç elde edilecektir. Bu mesele ile ilişkili olarak 19-21 Mayıs tarihlerinde Almanyanın başbakanı h. Kol da Türkiyeye sefer etmiş ve

³⁵ “Almanya-Türkiye ilişkileri”, Azerbaycan gazetesi, 1 Mayıs 1993

siyasi meselelerle ilişkin olarak türki cumhuriyetlerle iktisadi ilişkiler konusunda konuşmalar gerçekleştirmiştir.³⁶

Halk gazetesi 29 Nisan 1992 tarihinde yayımlanan habere göre Almanya Federal Cumhuriyeti dışişleri bakanı Hans-Ditrix Kenşer istifa vermiştir. H. Kenşer Özgür Demokratik-Liberaller Partisi reyaset heyetinin Bonnda gerçekleştirilen toplantısında ilan etmiştir. Bakan kendi kararını uzun bir süre kabinenin üyesi olması ile nitelendirmiştir.

Dışişleri bakanı konumunda uzun müddet çalışmasına bağlı olarak tüm rekorları kıran H. -D. Kenşer bu tarihten sonra iç politikaya daha çok dikkat edeceğini belirtmiştir. O, Bundestagın milletvekili olarak kalacağını bildirmiştir.

Azerbaycan gazetesi 18 Aralık 1993 tarihli sayısında Azerbaycanın dışişleri bakanı ile Almanyanın dışişleri bakanı arasında görüşün gerçekleştiğine dair habere yer vermiştir. Şöyle ki, Azerbaycan dışişleri bakanlığının basın merkezinden verilen bilgiye göre 17 Aralık tarihinde bundestagın milletvekili V. Vimmer dışişleri bakanı Hesen Hesenovla görüş gerçekleştirmiştir. Dış politika idaresinin başkanı Azerbaycan ve onun problemleri hakkında Almanyanın tutumunu dile getirmiştir. Bu konuyla ilişkili olarak Azerbaycanla Ermenistan arasındaki sıkıntının siyasal yolla hall edilmesi için insiyatif göstereceklerini söylemiştir.

Sonraki bölümde ise, V. Vimmer, Azerbaycan topraklarının zor gücüyle işgal olunmasını kötülemiş, bundestagın Kafkasya üzere komisyonun başkanı olarak bölge ülkeleriyle ilişkilerinin genişlemesini istemektedir.

³⁶ “Almanya-Türkiye ilişkilerinde yeni aşama”, İstiklal gazetesi, 18 Mayıs 1993

Son olarak ise, AGİT'in Dağlık Karabağ üzere Minsk grubu çerçevesinde konuşmalar prosedurunun gidişatı, ikitaraflı ilişkilerin gelişme perspektifleri müzakere olunmuştur.

Azerbaycan gazetesi 19 Ağustos 1991 tarihli sayısında Azerbaycanın Devlet Başkanı A. H. Mütellibova Almanya Federal Cumhuriyeti başkanı Rihard Fon tarafından mektup gönderilmesiyle ilgili haber yapılmıştır. Mektupta, Almanyanın Azerbaycanı bağımsız bir ülke olarak tanıması belirtilmektedir.³⁷



İstiklal gazetesi 24 Eylül 1994 tarihli sayısında, “Almanya, Polşanın AB`ye ve NATO`ya katılma girişimlerini alkışlıyor” başlıklı habere yer verilmiştir.

Azerbaycan gazetesi, 17 Ekim 1994 senesinde Almanyadaki paralemento seçimleriyle ilgili haber yapılmıştır. 16 Ekimde Almanyada parlamento seçimi gerçekleştirilmiş ve bu ülkenin bütünleşmesi ardından sayca ikinci seçim olmuştur.

³⁷ “Azerbaycan Cumhurbaşkanına mektup”, Azerbaycan gazetesi, 19 Ağustos 1991

İstiklal gazetesi 6 Mart 1994 senesinde yayımlanan sayısında “Dışişleri Bakanının Almanya seferinin sonucu hakkında” başlıklı habere yer verilmiştir. Habere göre, dışişleri bakanı Hasan Hasanovun 28 Şubat tarihine planlaştırılan görüşü gerçekleşmemiştir. Sebep ise, Alman bakanın aynı dönemde Brükselde AB'nin toplantısına katılması olmuştur.³⁸

Halk gazetesi 24 Mart 1994 tarihli sayısında, Almanyanın bazı şehirlerinde protestolar gerçekleştiren kürtlerle polis kuvvetleri arasında arbede çıkmış, Almanyada yaşayan kürtler Türkiyenin diskriminasyonuna itiraz etmek için mitingler düzenlediklerini belirtmişler. Alman yetkililerce yapılan açıklamaya göre, ülkede faaliyeti gayrimeşru olan Kürt Emekçi Partisinin bu mitingleri düzenlediği yönündedir.³⁹

İstiklal gazetesi, 24 Eylül 1994 tarihindeki sayısında Kırgızistandaki almanların %70-i ülkeyi terk etmesiyle ilgili haber yapılmıştır. Kırgızistanda genel olarak yaklaşık 100 bin alman yaşamıştır. Onların buraya göç etme nedenleri ise, İkinci Dünya Savaşı sonrası Stalinin emri doğrultusunda olmuştur.⁴⁰

2.3 1991-1994 YILLARI ARASINDA AZERBAYCAN MEDYASINDA SOSYO-KÜLTÜREL HABERLER

Komunist gazetesi 1 Şubat 1991 tarihli sayısında “Azerbaycan halısı Almanayayı feth ediyor” başlıklı bir haber yayımlamıştır ve bu habre göre, Almanyada organize edilen sergide 43 ülkeden 650 firma katılmıştır.

³⁸ “Dışişleri bakanının Almanya seferinin sonucu”, İstiklal gazetesi, 6 Mart 1994

³⁹ “Almanyada kürtlerle polisler arasında kriz”, Halk gazetesi, 24 Mart 1994

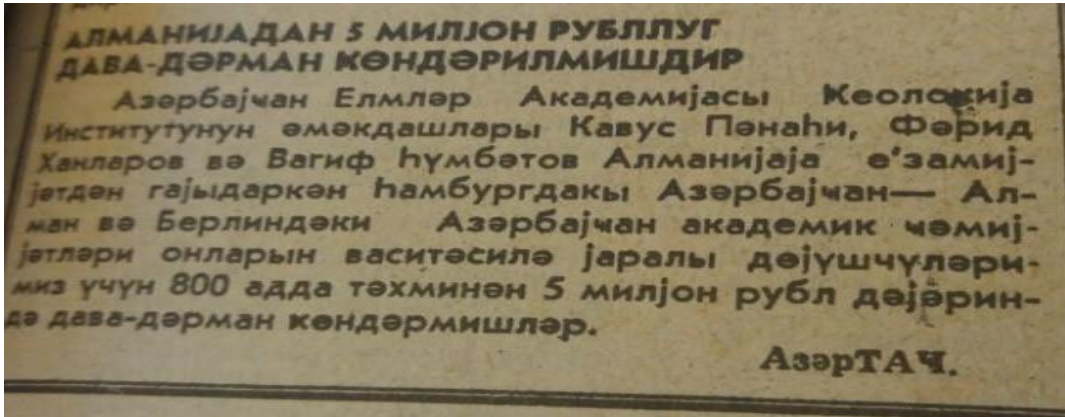
⁴⁰ “Almanlar Kırgızistanı terk ediyorlar”, İstiklal gazetesi, 24 Eylül 1994

Halı üretimi üzere en çok gelişme gösteren ülkeler İran, Çin, Hindistan, Pakistan, Afkanistan, Marakeş, Türkiye gibi Doğu ülkeleridir. Batı ülkeleri arasında Almanya daha meşhurdur. Buna bağlı olarak da alman pazarına çıkmak Azerbaycan açısından çok büyük bir önem taşımıştır.

1990lı yılların sonuçlarına göre, İran halılarının piyasa fiyatı %20, Çin halılarının ise %40 oranında azalma göstermiş ve buna bağlı olarak da büyük firmaların Azerbaycanla işbirliği ve ortaklık ilişkileri kurmaya yönelik olan istekleri daha da artmıştır. Bunun sonrasında 10 firma ile ilkin görüşmeler başlatılmıştır.

Son olarak belirtilen husus, o döneme kadar 3 milyon değerinde halı satılmasıdır.

Halk gazetesi 20 Ekim 1991 tarihli sayısında Alman firması tarafından Azerbaycana yapılan ilaç yardım ele alınmıştır.⁴¹



Azerbaycan gazetesi 22 Ekim 1993 tarihinde yayımlanan habere göre, Azerbaycan-Almanya cemiyetinin Neriman Nerimanovun anıtı etrafındaki

⁴¹ "İlaç yardımı", Halk gazetesi, 20 Ekim 1991

yeni binalardan birinde yerleşen ofisinde çocukların ve yaşlıların acilen muayinesi için humanitar tıbbi merkez faaliyete başlamıştır.

Burada bir gün içinde 30 kişi Almanya Federal Cumhuriyeti uzmanlarından yardım almıştır.

Bir kaç odadan oluşan merkezde en son tıbbi teknolojiler de mevcut olmuştur.

Azerbaycan-Almanya Cemiyetinin başkanı Çingiz Abdullayev “Azertac”ın muhabirine verdiği bilgide humanitar tıp merkezindeki tüm alet ve ürünlerin halkın sağlık durumunun daha iyi bir duruma gelmesi için biraraya getirilmiştir.⁴²

Merkezin faaliyete başlaması ile alman doktorların kendi yardımsever misyonunu hayata geçirmeleri için işyerleri de açılmıştır.

Azerbaycan gazetesi 1 Mayıs 1993 tarihinde Almanyadan 5 milyon ruble değerinde ilaç gönderildiğine dair habere yer verilmiştir.

Azerbaycan gazetesi 23 Ekim 1993 tarihinde yer alan habere göre, Almanya ile Azerbaycan arasındaki ilişkilerin yoğunluğu artmaktadır. Şöyle ki, Almanyanın Bonn eyaletinde gerçekleşen sergiye Azerbaycandan ressamlar Hüseyin Hakverdiyev ve Reşit İsmayılov katılmış ve siyasi dairelerde resmi olarak Azerbaycanı temsil etmişler.

Bonnda açılmış ve uluslararası nitelik taşıyan sergide Azerbaycan, Almanya ve Rusya ressamlarının 30dan fazla eseri gösterime sunulmuştur. Sergiyi ünlü alman ressamı açmıştır ve bundan önce de onun inisiyatifi ile

⁴² Azerbaycan gazetesi, 22 Ekim 199

Azerbaycan ve Almanya ressamlarını birleştirecek özel gruplar oluşturmuştur.

Alman basınının büyük ilgi göstermesi hususu önemle belirtilmelidir.

Halk gazetesi 7 Mart 1993 senesinde “Almanyalı uzmanlar Baküde” başlıklı haber yayınlamıştır. Şöyle ki, ekonomi, hukuk gibi konular üzere uzman olan kişilerden ibaret alman temsilci heyeti Baküye gelmiştir. Almanyadan gelen misafirler Azerbaycandaki üniversitelerde, hastahanelerde görüşler gerçekleştirmişlerdir. 4 Mart tarihinde uzmanları Azerbaycanın Sağlık Bakanı R. Huseynov ağırlamış ve Azerbaycanın artık Uluslararası Sağlık Teşkilatının üyesi olduğunu bildirmiştir. Ülkede savaşın olmasına rağmen, tıp alanında bir sıra ilerlemeler elde edildiği fakat tıp sanayisinin, modern teknolojinin olduğu yeni tipli hastahanelerin oluşturulmasına büyük ihtiyaç olduğunu dile getirmiştir.

Köln Üniversitesinin profesörü, doktor Kerekin bildirdiğine göre, ziyaretteki temel maksat Azerbaycandaki ekonomi, eğitim, tıp alanlarındaki durumu öğrenmek ve Almanya yönetmenliğine bilgi vermektir.

Halk gazetesi 29 Kasım 1993 tarihli sayısında “İlham” orkestrasının Almanyaya gitmesiyle ilgili haber yayınlanmıştır. ⁴³

⁴³ “İlham orkestrası Almanyaya gidiyor”, Halk gazetesi, 29 Kasım 1993



Halk gazetesi 2 Nisan 1993 tarixinde çıkan sayısında “Berlin Filarmoniyasında Azərbaycan müziği” başlıklı habere yer verilmiştir.⁴⁴



⁴⁴ “Berlin flarmoniyasında Azərbaycan müziği”, Halk gazetesi , 2 Nisan 1993

Azerbaycan gazetesinde 1 Aralık 1993 tarihinde Azerbaycanda Almanya kültür günlerinin gerçekleştirileceğine dair haber yapılmıştır. Şöyle ki, Kara Karayev adına Azerbaycan Devlet Kamera Orkestrası heyeti Almanyadan Baküye geri dönmüşlerdir.⁴⁵

Konserde esasen Azerbaycan müzikçilerinin besteleri seslenmiştir. Konserde aynı zamanda Huraman Gasimova, Ferhat Bedelbeyli ve Ramiz Guliyev de performanslarını sergilemişlerdir.

Sonraki 2 konser dünyaca ünlü “Simens” şirketinin binasında gerçekleşmiştir. Bu konserde şarkıcı Valide Paşayeva ve sanatçılar arasında en az yaşa sahip olan Teymur Bülbül özellikle dikkatleri çekmişlerdir.

Azerbaycan müziği günleri Azerbaycanın kültür bakanı Polat Bülbüloğlu Bonnda, Dışişleri bakanlığında görüşler gerçekleştirmiş ve Azerbaycanda Almanya kültür günlerinin gerçekleştirilmesi hakkında anlaşmaya varılmıştır. Azerbaycanda Almanya kültür günlerinin iyi bir şekilde organize edilmesi için çalışmalara başlanmıştır.

Halk gazetesi 16 Aralık 1992 tarihli sayısında Almanların Azerbaycan müziğine verdiği değerle ilgili haber yer almıştır. Şöyle ki Almanyanın Forst şehrinde gerçekleştirilen Doğu Avrupa müzisyenlerinin görüşünde Azerbaycan müziği dikkatleri çekmeyi başarmıştır. Alman bestekarı R. Kolesskenin belirttiğine göre, görüş zamanı Fereç Garayevin performansı daha çok beğenilmiştir.

⁴⁵ “Azerbaycanda Almanya kültür günleri gerçekleştirilecek”, Azerbaycan gazetesi, 1 Aralık 1993

Alman uzmanların belirttiğine göre, Fereç Garayevin diğer sanatçılardan farkının yaptığı müzikteki harmonide görmekte-dirler.

Azerbaycan gazetesi 15 Aralık 1993 tarihinde çıkan sayısında “Almanya Federal Cumhuriyetinin yardımı” başlığı altında habere yer verilmiştir. Şöyle ki, Almanyanın bazı teşkilatları mültecilerin toplu olarak birlikte yaşadığı bölgelerde onların yerleştirilmesi açısından Azerbaycana teknik yardım göstermiştir. Onlar Hızı bölgesinde neredeyse 500 mültecinin yaşadığı Yaşma bölgesinde 42 evin yapımını üstlenmişlerdir.

Belirtilen teknik işbirliği cemiyetinin ve teknik yardım teşkilatının işbirliği görülmüştür ilerleyen zaman içersinde. Bu teşkilatların işçilerinden bir grubu da Baküye ziyaret gerçekleştirmiştir. Onlar Avrupa Birliğinin kararının gerçekleştirilmesini savunmuş aynı zamanda Beyleganda mülteciler için 200 evi onarmak ve yapmak için işe başlamışlardır.⁴⁶

İstiklal gazetesi 11 Aralık 1994 tarihli sayısında Almanyadan gelen yardımla ilgili habere yer verilmiştir. Şöyle ki, Dışişleri Bakanlığının ünvanına Almanyadan 11 paket ilaç ve farklı tıbbi ürünler gönderilmiştir. Karabağda giden savaşlar zamanı yaralanan askerler ve şehit aileleri için düşünülen bu yardım Bonn şehrindeki “Azerbaycan” cemiyetinin ve Almanyadaki Azerbaycan büyükelçiliyinin göstermiş olduğu inisiyatifle hayata geçirilmiştir.

⁴⁶ “Almanya Federal Cumhuriyetinin yardımı”, Azerbaycan gazetesi, 15 Aralık 1993

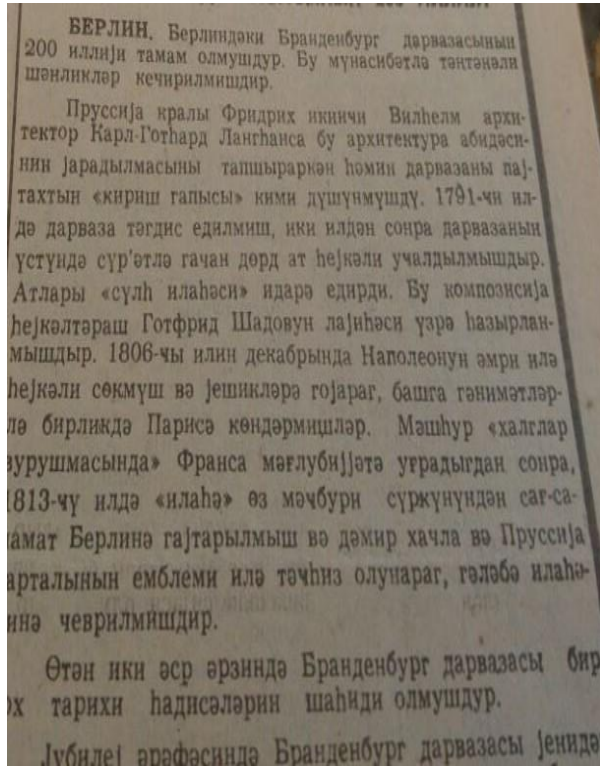
Almanyadan gelen bir diğerk yardım ise Halk gazetesi 15 Mayıs 1993 tarihinde ele alınmıştır. Ermenistanın işgalci tutumunun sonucunda Azerbaycanda oluşan zorlu ve sılıntılı dönemde, mültecilerin sayısının neredeyse 1 milyon kişiye ulaşması ile alakadar olarak Azerbaycanın Bonndaki diplomatik temsilciliklerinin başkanlarına mektup ünvanlanmıştır. Mektupta büyükelçi onları Azerbaycandaki durumla ilgili gerçekleri kendi devlet başkanlarına iletmeye ve ermeni tecavüzünün bir an önce durdurulması için hareket geçmeye davet etmiştir. Aynı zamanda diğerk devletlere Azerbaycan mültecilerine humanitar yardım göstermek ricasında da bulunmuştur.

Almanyanın Dışışleri Bakanı Klaus Kinkeldin Azerbaycan büyükelçiliğine verilmiş cevap mektubunda döyüş bölgelerinde yaşayan ahalinin durumunu kısmen de olsa iyileştirmek açısından Almanyanın mültecilere yardım edeceğini bildirmiştir. Örnek olarak, Almanyadan Azerbaycana toplam değeri 2.5 milyon markalık gıda ürünleri gönderilmiştir.⁴⁷

Komunist gazetesi 8 Ağustos 1991 tarihinde yayımlanan sayısında “Brandenburg Kapısının 200. yılı” başlıklı haber yer almıştır.⁴⁸

⁴⁷ İstiklal gazetesi, 11 Aralık 1994

⁴⁸ “Brandenburg kapısının 200. yılı”, Komunist(Halk), 8 Ağustos 1991



Halk gazetesi 3 Nisan 1993 tarihinde basılan sayısında Berlin Devlet Sarayının Almanyanın en önemli anıtlardan birisi gibi korunması gerektiğine dair haber yayınlanmıştır.

Marks ve Engels meydanındaki bu binayı gezen Batılı ülkelerin temsilcileri sarayın dağıtılmasına ve yerinde dışişleri bakanlığı binasının yapılmasına itiraz etmişler.⁴⁹

Azerbaycan gazetesi 9 Nisan 1993 tarihinde yapılan habere göre, Berlin belediyesince davet olunmuş baküden giden sanatçılar “Nevruz” isimli uluslararası müzik festivaline katılmışlar. Bu festivali ülkede ilk defa Berlindeki dünya halkları sarayı gerçekleştirmiştir. Bu festivalde

⁴⁹ Halk gazetesi, 3 Nisan 1993

Azerbaycan, Afkanistan ve İnanın folklor grupları performanslarını sergilemişler.⁵⁰

İstiklal gazetesi 5 Mart 1993 tarihinde yayımlanan haberde Almanyanın Melne şehrinde yangının gerçekleşmesi durumu ele alınmıştır. Bunun sonucunda 3 türk vefat etmiştir. Bu olay tüm Almanyayı derinden sarsmış ve şansölye, federal başkan basın için çeşitli beyanlarda bulunmuşlardır. Genel olarak, statistiğe göre Almanyada 1992 senesinde ekstremist gruplar 1600 zorbalık, aynı zamanda 500 yangın olayı gerçekleştirmiş bunun sonucunda ise 17 kişi hayatını kaybetmiş, 800 kişi ise yaralanmıştır. Hayatını kaybedenler esasen yabancı ülkelerden gelen işçiler olmuştur. Son olaylardan sonra ülkede geniş çaplı itiraz dalgası yayılmaya başlamış ve bu gibi davranışların “Almanyanın almanlar için midir” sorusunu yeniden gündeme taşıdığını söylemek mümkündür.

İstiklal gazetesi 22 Aralık 1992 tarihli sayısında Almanya Federal Cumhuriyetinde Yurlen Rot ve Mark Fretin yayımlanan “Birleşmiş Avrupa mafiya mahkemesinde” isimli kitabında “Çöken Sovyet İttifakında faaliyette olan tek bir struktur mafyadır. “ Bir çok Rusya şehirleriyle mükayesede Sicilyanın bu açıdan daha iyi bir durumda olduğu belirtilmiştir.

İstiklal gazetesi, 26 Ağustos 1994 tarihli sayısında, “Almanlar neofaşistlere karşı” başlıklı haber yapılmıştır. Şöyle ki, binden fazla Berlin vatandaşı bir kaç gün önce sağcı ekstremist grubun katli ettiği 27 yaşlı yabancı ülke vatandaşının haberinin yayılmasından sonra miting gerçekleştirmişlerdir.

⁵⁰ Azerbaycan gazetesi, 9 Nisan 1993

Onlar hükümeti neofaşist gruplara karşı önlem almaya ve insan haklarını korumaya çağırmıştır.⁵¹

İstiklal gazetesi 15 Haziran 1993 tarihli sayısında Almanya Federal Cumhuriyeti hükümetinin kosmik fezanın tatikatu meseleleri üzere sorumlusu Rusya ile işbirliğinin genişletilmesi hususuna dikkat çekilmiştir. O, bir gazeteye verdiği açıklamasında birlikte gerçekleştirilecek projelere önem vererek, Rusyanın kosmik teknolojisi açısından çok güçle bir ortak olduğunu vurgulamıştır.

2.4 1991-1994 YILARINDA AZERBAJCAN MEDYASINDA ASKERİ HABERLER

İstiklal gazetesi 18 Şubat 1993 tarihli sayısında “Nasistlere karşı savaş ilan olunmuştur” başlıklı haber yayımlamıştır.

⁵¹ “Almanlar neofaşistlere karşı”, İstiklal gazetesi, 26 Ağustos 1994

Jerусолкы атрафындакы бу бина һәр шөйдөн чох галамы татырладыр: пенкерелери бармаглыгылары олан мазгаллар өвөз едир. Бураја үз-көзүндөн кедер Јаган сагталлы адамлар кхриб-чытырлар. Дөмөк олар кж, һамыны көмериндөн талапча салпаныр. Бе'зклерн «Узи» автоматлары вә М-16 түфонклерн илө силәһланмышлар. Онларын һамысы Јаһуди Мүдафиә Чәмийәтинин үзвлөрдир. Бинада исе онларын тә'лим дәрслөрн кечир.

Һәтта раввин Давид Бар-Һанмин апардыгы илаһийәт дәрсиндә сөһбәт мүварибөдөн кедир. Дејилер ки, гисас гылычы иранпәрөст «Һизбуллаһ» төмөлчи төшкиләткыи төрөфдарларына вә Алманија әрәзиндә Јашајан насистләрә гаршы јөнәлдилөчөк.

«Биз АФР-дә насистләрин даһа фәал шәкилдә һакимијәт башына кәлмәсинә вә душманымиз әрәбләрә кәмәк етмәсинә мане олмалыыг. — дејә Бар-Һанм билдирир. — Алманија артыг Ирагы стратеги кәммал вә мүасир һәрби технологија илө тәһлиз едир. Буна сон гојмаг лазымдыр!».

Раввинн фикринчә, «Һәл Гитлер» гышгыран һәр бир алман Јаһудиләрин душмәнидир. Белә бир идамы өлдүрмөк онун һәр бир шакирдинин мүгәддәс борчу вә вәзирәсидир.

Чәмийәтә Барук Бен-Јосеф башчылыг едир. Табелијиндә оланар ону «дәјүш машыны» адлангырырлар. Барук Нју-Јоркун әтрамындакы бир гәсәбәдә анадан олун вә 1972-чи илдә үч ил әввәл үсәлманларын өлдүрдүкләри Мар Каһананын башчылыг етдији иракзр американ Јаһудиләринин әраларына гошулмушдур. 1985-ч илдән бәри Бен-Јосефин АВШ-а ду багланмышдыр: насист чинагклары Черин Сообтсоковун өлрүлмәсиндә онун әли варды.

Һәтирәдә Јаһудиләкыи рәббәринин сәрәһчәһәдә 250 адам идр. Онларын јетү бәрбәһә террорчулуг фәалијәти илө мөһитүл олакы хусуси кәмәдәләрин төрәһбәһә дахилдир. Онларын әксеријәти АВШ вә Израил әрдүдарынын гәһмә бәдмәләриндә хусуси һәтирәһәт кәчмишдир.

Јени Јаһудиләкыи дүнјәнин һәр јериндән кәлб едирләр. Мәсәлән, Нју-Јоркда «насист, кукулукскланчы вә гыркыгбәһ овуна» чыккыат истајән һәр бир Јаһуди чәмийәтә Јазыла биләр.

Јахын вахтларда Бен-Јосеф, Јаһудиләкыи илө группуну АФР-ә кәндәрмәк нијәтиндәдир. Јери кәлмишкән, онлар бураја бош Јерә кәлмәјөчөкләр. Артыг чохландыр ки, чәмийәтин кизли нумәјәндәләри АФР-дә ишләјирләр.

«Кәшијәт иши тәчрүбәси» олан адамларын дахил олдугу башга бир групп исе кәләчөк гурбанларын сијаһыларыны төртиб едир. Илө нөвбәдә насист кәчмиши олан, Јахуд инди фәалијәт кәстөрән сәг ексстремист төшкиләтларын үзү олан АФР вәтәндашлары мәнә едилмәлидирләр. Сонра исе мүәјән сәбәбләр учбатында неонасист төшкиләтларында иштирак етдијини кизләдән, Јахуд онларын малијә чәһәтдән мүдафиә едилләрин нөвбәси кәләчөк.

Нечә олмушса, чәмийәтин үзвлөриндән бири алман журналистләринә демишдир ки, бу сијаһыда биринчи «гәһвәји»ләрин шефи Һәрһард Фрејин вә республикачылар партијасынын лидери Фрайс Шенһүберин адлары кәлир. О, демишдир ки, «биз алман торпагында фәалијәтимиз бу өлкәдә насист һәрәкәткыи рәһзи олан адамлары мәнә етмәндән башлајачагыг».

Һәләлик исе чәмийәтин үзвләри Гәззә бәлмәсиндә фәләстиниләр үзәриндә мәшг едирләр. Бу белә олур. Сәккиз «тәчрүбәли» вә ики чаван Јаһудидән ибарәт Јаһудиләкыи «онлугу» һәрби әмәлијәтлар зонасына доғру һәрәкәт едир. Сәккиз нәфәр маскаланыр, ики «гурбан» исе һиддәтли фәләстиниләри провокасијаја чәлб етмәјә башлајырлар. Һәр кәс бу драмын сонуну тәсәввүр едә биләр.

«Комсомолскаја правда», 1 феврал.

Halk gazetesi 4 Mart 1992 tarihinde Almanya Federal Hükümeti askeri yardım hakkında mevcut Almanya-Türkiye sazişine uygun olarak geçmiş ADC milli halk ordusunun verilerinden Türkiyeye verilmiş silahın Azerbaycana gönderilmesi hakkında bilgiyi kabul etmiştir. Bu demokratik sosyalizm partisi parlamento grubunun sorgusuna Almanya Federal Cumhuriyeti hükümetinin Almanya bundestagının basın hizmeti tarafından yayınlanmış cevabında bildirilmiştir. Cevapda Almanya Federal Cumhuriyeti Hükümeti gösterilen sazişte Türkiyenin aldığı silahı ve emlakı Almanya tarafının kabulü olmadan üçüncü ülkelere göndermemek hakkında sorumluluğunu, aynı zamanda milli halk ordusunun rezervlerinden alınmış tüm silahın Türkiye silahlı kuvvetlerinin beyanı olduğu hakta Türkiye baş karargahında bu beyanat esas olarak tutmuştur.⁵²

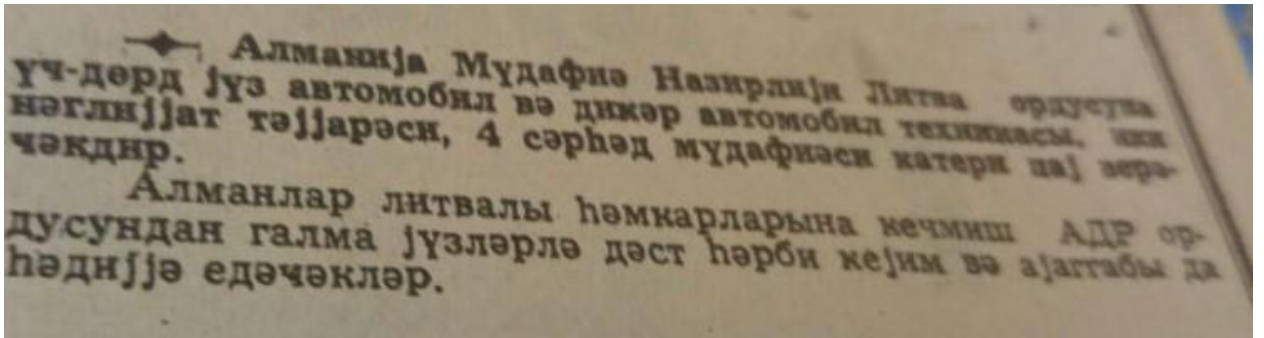
Halk gazetesi 25 Aralık 1991 tarihinde Almanya Federal Cumhuriyeti Bundestagi döyüş ameliyatlarını durdurmaya çağırıştır” başlıklı habere yer vermiştir. Şöyle ki, Almanya Parlamentosunun Başkanı Z. Rita “Ekspres”gazetesinin muhbiri ile olan görüşünde problemleri zor yoluyla hall etmeyin doğru olmadığını belirtmiş ve bu yolla yalnızca yeni problemler yaratılacağını söylemiştir. Milat bayramı zamanı dünyanın farklı bölgelerinde devam eden silahlı münakeşelerin tüm katılanlarını kısa bir süre içersinde savaşı durdurmaya davet etmiştir.

Almanya parlamentosunun başkanı yılın başlangıcında İran körfezinde muharebe başlanmasını bildirmiştir.

⁵² “Nasistlere karşı savaş ilan edilmiştir”, İstiklal gazetesi, 18 Şubat 1993

Genel olarak, Milat günlerinde almanlar diğer halklarla birlik olmayı, onlara manevi yardım göstermeyi kendi görevleri olarak görmelidirler. R. Zyusmt Almanya Federal Cumhuriyeti vatandaşlarının Yugoslavyada remzi sulh organizasyonuna katılmasına taraftar olduğunu bildirmiştir.

Halk gazetesi 6 Mart 1993 tarihinde yayımlanan sayısında Almanya Savunma Bakanlığının Litva ordusuna üç-dört yüz araba ve araba hisseleri, 2 askeri uçak, 4 sınır savunması kateri göndermesine dair habere yer vermiştir.⁵³



İstiklal gazetesi 21 Aralık 1993 tarihinde yapılan habere göre, Almanya Rusya ordusunun Azerbaycana geri döndürülmesine karşıdır. Haydar Aliyev Almanya Bundestagının milletvekili Villi Vimmerle görüşmüştür. Görüşten sonra “Turan” ın muhabiri Rusya ordusunun barışçıl kuvvetler olarak Azerbaycana döndürülmesi hakkında olan soruya cevap verirken, V. Vimmer bildirmiştir ki, her bir devletin egemenliği ve arazi bütünlüğü dünya birliği tarafından tanınmaktadır. Misafir, Almanyanın Rusya

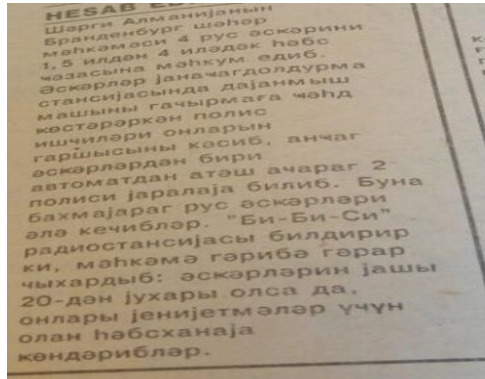
⁵³ Halk gazetesi, 6 Mart 1993

ordusunun barış kuvvetleri gibi Azərbaycana geri döndürülməsinə tamamilə qarşı olduğunu bildirmişdir.⁵⁴

İstiklal gazetesi 12 Ağustos 1994 tarixli sayısında rus əskərinin Almaniya da ölməsi ilə ilgili habərə yer vermişdir. Almaniyanın doğusundakı Leypsig şəhərində çıxan silahlı çatışma zamanı 3 rus əskəri vəfat etmişdir. Əskərlər Rusiya ordusuna ait olan əskəri ünləri saxlıyordularmış.⁵⁵

Halk gazetesi 29 Nisan 1992 senesinde Almanın əskəri texnolojisinin Türkiyəyə göndərilməsi sonucunda siyasi krizin mərkəzində kalan Almaniya Federal Cümhuriyyətinin savunma bakanı Herhard Ştoltenberg, kəndi parti bloğunda göstərilən yardımdan məhrum olmuşdur.⁵⁶

Azərbaycan gazetesi 5 Aralık 1992 tarixli sayısında, Doğu Almaniyanın Brandenburg şəhər məhkəməsi 4 rus əskərinin 1.5 yıldan 4 yıla dek həpis cəzasına məhkum edilmişdir.⁵⁷



Komunist gazetesi 28 Temmuz 1991 tarixində yayımlanan habərə görə, Batı grubunun əskəri hissələrinin yerləşdiyi bölgələrdə yerli əhali tərəfindən

⁵⁴ İstiklal gazetesi, 21 Aralık 1993

⁵⁵ "3 rus əskəri öldürülmüşdür", İstiklal gazetesi, 12 Ağustos 1994

⁵⁶ Halk gazetesi, 29 Nisan 1992

⁵⁷ Azərbaycan gazetesi, 5 Aralık 1992

sovyet dylerine ve onların ayile üyelerine karşı hukuka zıt hareketlerin sayısı artmıştır. Sovyet adamları fiziki ve manevi zorluklarla karşı karşıya kalmışlar bu dönemde.⁵⁸

Azerbaycan gazetesi 27 Mayıs 1991 tarihinde Almanyayla ilgili yer verdiği haberde hkumet başında olmayan bazı Doğu Avrupa komunist partileri Avrupa güvenlik ve işbirliği maveresinde gayriresmi tekilatların üyelerini temsil etmişler. Baltik cumhuriyetleri ve eski Doğu Almanya komunistleri barış uğrunda, insan hakları uğrunda mücadelede faşist tekilatlarına katılmıştır. Frankfurtta yerleşen insan hakları uğrunda uluslararası cemiyet komunist partilerinin gayri resmi tekilatlarda katılımına karşı kendi itirazını bildirmiştir.⁵⁹

İstiklal gazetesi 22 Ekim 1992 tarihinde çıkan sayısında Almanya Adalet Bakanlığı Erik Honekkerin mahkeme prosedurunun 12 Aralıkta balayacağını belirtmiştir. E. Honekkere karşı 12 maddeden oluşan ittihamname ileri srlmtir. Esas suçlama ADC ve Almanya Federal Cumhuriyeti arasında sınırın minalanması ve Batıya geçmeye alımı 4 Doğu Almanya vatandaşının öldürülmesiyle bağlantılıdır.⁶⁰

Halk gazetesi 1 Aralık 1992 tarihli sayısında Avrupada güvenlik ve işbirliği meselelerine dair maverede katılımcısı olan devletlerin diileri bakanları ŗurasının birinci toplantısı kendi iini bitirmiştir. 35 devletin- Avrupa lkelerinin, aynı zamanda ABD ve Kanadanın di politikası idarelerinin başlıcaları Avrupada güvenlik ve işbirliği meselelerine dayir

⁵⁸ Komunist(Halk) gazetesi, 28 Temmuz 1991

⁵⁹ Azerbaycan gazetesi, 27 Mayıs 1991

⁶⁰ İstiklal gazetesi, 22 Ekim 1992

müşaverenin yapılarının ve mekanizmalarının faaliyeti, Helsinki prosesinin gelişmesi, sabitlik ve güvenli kıta gibi Avrupanın geleceğiyle alakadar esas problemleri iki gün içinde müzakere etmişlerdir.⁶¹

⁶¹ Halk gazetesi, 1 Aralık 1992

SONUÇ

Araştırmamızın sonuç bölümünde Almanya imajının taraması yapılan haberler çerçevesinde ele alacağız. Daha önce de belirttiğimiz üzere, araştırmada kaynak olarak Azerbaycan'da yayımlanan Azerbaycan, Komunist(Halk), İstiklal Gazeteleri'nin 1991-1994yılları arasındaki haberleri kullanılmıştır.

Yukarıda da belirtildiği üzere, söz konusu haberler dört alt başlıkta toplanmıştır: ekonomi haberleri, siyasi haberler, askeri haberler, sosyo-kültürel haberler.

Almanya-Azerbaycan 1991-1994 yıllarında yeni ekonomik ilişkiler kurulmuştur. Haydar Aliyev'in ziyareti bu konuda önemli gelişmelere neden olmuştur. Ortak fabrikalar kurulmuş, Alman yatırımcıları Azerbaycan'a sermaye koymaya davet edilmiştir.

Araştırmamızda ekonomi içerikli haber değerlendirilmeye tabi tutulmuştur.

Medyada Almanya siyasi imajı sabit olmamıştır. Bu haberlerin konu olduğu dönemde SSCB'ni dağılması süreci ve onun varisi sayılabilecek Rusya ile ilişkiler önem kazanmıştır. ABD ile siyasi olarak karmaşı dönem olmuştur. ABD ve Almanya siyasi şartlar altında ikili ilişkilerini yönetmiştir.

Azerbayca-Almanya siyasi ilişkileri sabit olmamıştır. Bu ilişkiler istenilen düzeye ulaşamamıştır. Elçibey döneminde ülke içinde gergin durumun olması nedeniyle ilişkilere gereğince önem verilememiştir. Haydar

Aliyev'in Almanyaya ziyareti siyasi ilişkilerde bir msbete doğru gelişme aşaması olmuşdur.

Sorunlara bakmayarak Almanyanın "Karabağ" sorununda Azerbaycan'nın yanında olaması önemlidir.

Araştırmada 22 siyasi ve 12 askeri haber değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Medyada Sosyo-Kültürel haberlere gelince söyleye biliriz ki, haberlerin genelinde 2 ülke sanatçılarının, uzmanlarının yaptıkları ziyaretler durmaktadır.

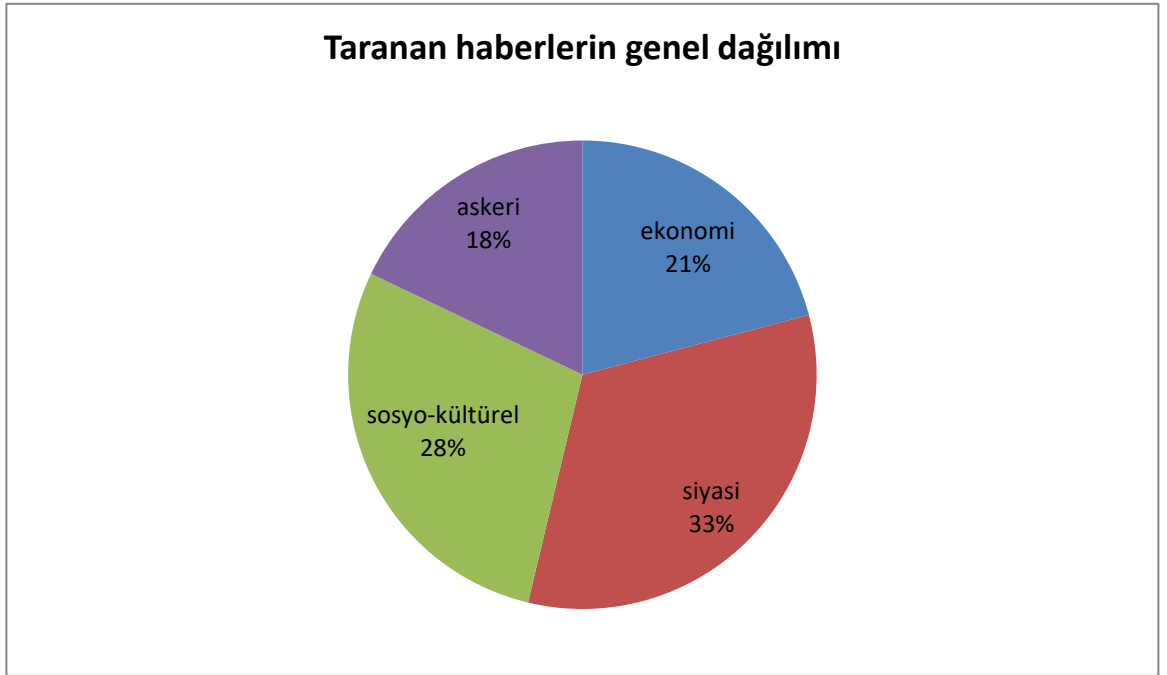
Ülkede sosyal problemler arasında esasen Azerbaycana yapılan yardımlar yer almaktadır. Araştırmada genel olarak 19 sosyo-kültürel haber değerlendirmeye tano tutulmuştur.

HABER TARAMA SONUÇLARINI İSTATİSTİKSEL VERİLERLE ELE ALALIM

1. Taranan haberlerin genel dağılımı

Haberin içeriği	Sayısı	Yüzdesi
Ekonomi	14	21
Siyasi	22	33
Sosyo-kültürel	19	28
Askeri	12	18

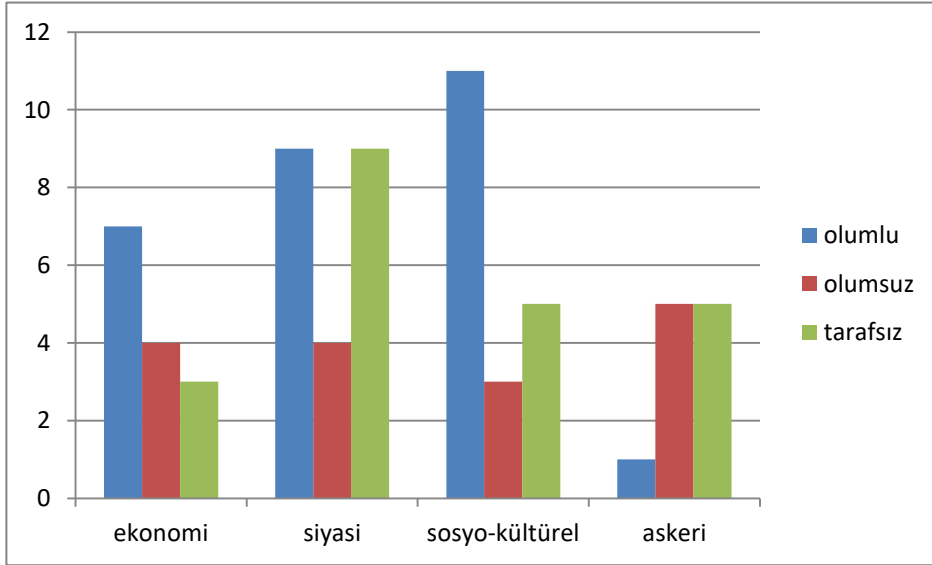
Taranan haberlerin genel dağılımı



2.2 Taranan haberlerin niteliğine göre dağılımı

Haberin içeriği	Olumlu	Olumsuz	Tarafsız
Ekonomi h.	8	3	3
Siyasi h.	9	4	9
Sosyo-kültürel h.	11	3	5
Askeri h.	1	5	12

3. Taranan toplam haberlerin niteliğine göre dağılımı



Haberin niteliği	Sayısı	Yüzdesi
Olumlu	28	%42
Olumsuz	16	%24
Tarafsız	23	%34

KAYNAKÇA

Kitaplar

HASANOV, Ali, Modern Uluslararası İlişkiler ve Azerbaycanın Dış Politikası, Azerbaycan Yayınları, Bakü 2005.

İnternet kaynakları

www.az.wikipedia.org/wiki/Xocalı_abidəsi_

www.azembassy.de

www.azembassy.de/index.php/asebaidshanische-diaspora

www.daad.de

www.destatis.de

www.diaspora.gov.az

www.economy.gov.az/catalogsfiles/file1204716754

www.eeas.europa.eu/delegations/azerbaijan/eu_azerbaijan/tech_financial_coperation/index_az.htm

www.SOCAR.gov.az

Gazeteler

“Almanya en büyük dünya ihracatçısıdır”, **Komunist**(1991 yılında değiştirilerek **Halk olmuştur**) **Gazetesi**, 26 Mart 1991

“Resmi ziyaret gerçekleştirilmiştir”,**Komunist(Halk) gazetesi**, 23 Mayıs 1991

“Almanyadan yardım”,**İstiklal gazetesi**, 3 Kasım 1992

“Şell yeniden geri dönüyor”,**Halk gazetesi**, 27 Kasım 1992

“İktisadi reformlar-Almanya”,**İstiklal gazetesi**, 29 Kasım 1992

İstiklal gazetesi, 9 Şubat 1993

“Kırgızistana yardım”**Azerbaycan gazetesi**, 4 Haziran 1993

“Azerbaycan bankı ile Almanya bankı arasında anlaşma”,**Azerbaycan gazetesi**, 11 Eylül 1993

“Ukraynaya 25 milyon marka yardımı”, **İstiklal gazetesi**, 24 Mayıs 1993

“Kenşerin garip mantığı”,**Komunist(Halk) gazetesi**, 10 Mart 1991

“Doğulu almanların şikayet ve teklifleri”,**Komunist(Halk) gazetesi**, 2 Nisan 1991

Azerbaycan gazetesi, 27 Mayıs 1991

“Azerbaycan Cumhurbaşkanının Alman topraklarında görüşü”,**Komunist(Halk)**, 21 Mayıs 1991

“Büyük diyalogun başlangıcı”,**Halk gazetesi**, 8 Ağustos 1992

“Kenşerin Karabağa siyah mektubu. Ermenilere”,**Halk gazetesi**, 26 Mart 1992

Azerbaycan gazetesi, 15 Mayıs 1993

“Almanya Cumhurbaşkanının mektubu”,**Halk gazetesi**, 21 Şubat 1992

“Almanlar bizi barışdırmaya geldiler”,**Halk gazetesi**, 18 Ocak 1992

“Büyükelçilikte görüş”,**Azerbaycan gazetesi**, 5 Nisan 1993

“Almanlar Baküde”,**İstiklal gazetesi**, 16 Aralık 1993

Halk gazetesi, 11 Mart 1993

“Parlamentonun milletvekili Baküde”,**İstiklal gazetesi**, 19 Aralık 1994

“Almanya-Türkiye ilişkileri”,**Azerbaycan gazetesi**, 1 Mayıs 1993

“Almanya-Türkiye ilişkilerinde yeni aşama”,**İstiklal gazetesi**, 18 Mayıs 1993

“Kenşer istifa etmiştir”,**Halk gazetesi**, 29 Nisan 1992

Azerbaycan gazetesi, 18 Aralık 1993

“Azerbaycan Cumhurbaşkanına mektup”,**Azerbaycan gazetesi**, 19 Ağustos 1991

“Azerbaycan halısı Almanyayı feth ediyor”, **Komunist(Halk) gazetesi**, 1 Şubat 1991

“İlaç yardımı”, **Halk gazetesi**, 20 Ekim 1991

“İlişkiler ilerlemektedir”, **Halk gazetesi**, 7 Mart 1993

“İlham orkestrası Almanyaya gidiyor”, **Halk gazetesi**, 29 Kasım 1993

“Azerbaycanda Almanya külter günleri gerçekleştirilecek”, **Azerbaycan gazetesi**, 1 Aralık 1993

“Brandenburg kapısının 200.yılı”, **Komunist(Halk) gazetesi**, 8 Ağustos 1991

“Nasistlere karşı savaş ilan edilmiştir”, **İstiklal gazetesi**, 18 Şubat 1993

“Almanya döküşü durdurmaya çağırmıştır”, **Halk gazetesi**, 25 Aralık 1991

Halk gazetesi, 6 Mart 1993

“3 rus askeri öldürülmüştür”, **İstiklal gazetesi**, 12 Ağustos 1993

Azerbaycan gazetesi, 27 Mayıs 1991